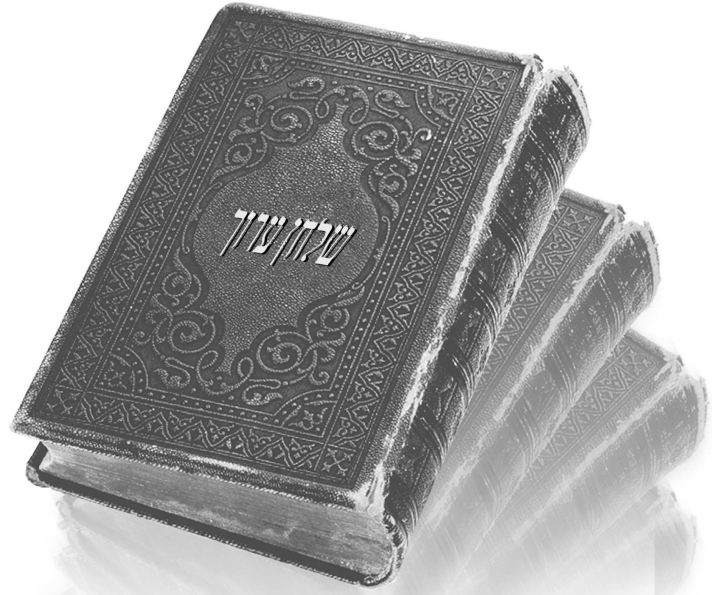

קניין הלכה

3

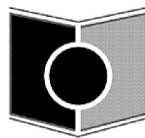
מראי מקומות

מס' 24

חודש אדר א' תשפ"ב

יו"ד הלכות פסח

סי' תנא מסעיף יח. סימן תנב

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

קניין הלכה

לתשומת לבכם: במראי מקומות אלו הושקע עמל רב. אין להעתיק, לצלם וכד' ללא קבלת אישור בכתב מ"דרשו"

קנין הלכה

סעיף יח

מקור הדין של נפה הוא בדברי הכלבו שהביא הב"י, ונקט השו"ע בדבריו שהנפה ניתרת ע"י שפשוף היטב במים.¹ והרמ"א כתב שנהגו שלא להשתמש בנפה של כל השנה אף אחרי שפשוף היטב והגעלה, ומקורו במהרי"ל.

וכתב הפמ"ג [א"א ס"ק לד] שאסור להשהות בביתו נפה של חמץ משום שיש בה משהו קמח חמץ. כתב המשנה ברורה [ס"ק צח] שהשו"ע התיר רק באופן שניקו ושפשוף את הנפה מתחילה בלי מים ורק אח"כ שפשוף במים, אך אם מתחילה נתנו מים ע"מ לנקותה אין לה תקנה להשתמש בה בפסח.²

הדין בדיעבד

אם ניפה את הקמח בנפה של חמץ:

- א. אם לא ניקה את הנפה היטב אסורים הקמח והמצות אף בדיעבד, דחיישינן שנתערב פירור חמץ בקמח.³
- ב. אם בדיעבד השתמש בנפה לאחר שניקה אותה היטב, משמע במג"א [ס"ק לד] בדיעבד אין אסורים את הקמח, וכן כתב בחק יעקב [ס"ק נא] ובפמ"ג [א"א ס"ק לד], וכ"כ המשנ"ב [ס"ק ק].

נפה של פסח שניקה אותה במים אחר הפסח של שנה שעברה, כתב החק יעקב שאם ניפה בה יש להתיר בדיעבד, כיון שגם אם נתערב פירור חמץ אין זה אלא חמץ נוקשה ובטל.

במקום שאין נפה חדשה לפסח

הפוסקים נחלקו בדעת הרמ"א מה יעשה כשאין לו נפה חדשה לפסח:

- א. המג"א [ס"ק לד] כתב שעדיף לאפות בלי ניפו, משום שבשעת הניפו עלול להתערב משהו חמץ מנקבי הנפה [אף שניקו אותה היטב].
- ב. החק יעקב [ס"ק נא] כתב שלא ידע מקור לדברי המג"א הנ"ל, שהרי אפשר שימצא בקמח חיטים שלימות או שבורות, ואם לא ינפה יחמיצו חיטים אלו כאשר תבוא המצה במים, ולכן כתב שבשעת הדחק דהוי כדיעבד סומך אף לכתחילה על ניקוי הנפה.

וכתב הפמ"ג [א"א ס"ק לד] שהא"ר נקט כהמג"א שעדיף שלא לנפות בנפה, וכן נראה, וכן כתב המשנ"ב [ס"ק קא].

[וכתב המשנ"ב דהיינו אפילו בנפה שלא באו עליה מים, דאפ"ה חיישינן למשהו קמח חמץ].

אמנם כשירדע שיש חטים בקמח כתב המשנ"ב דאפשר שיש לפסוק כהחק יעקב לסמוך על ניקוי הנפה, וישפשף היטב ואח"כ יגעיל, דהוי כחליטה.⁴

ביאורים והערות

1. ולא כתב השו"ע שמגעילין את הנפה, דהכלבו עצמו שהזכיר מנהג להגעיל, כתב שהגעלה אינה עיקר כיון שלא שנסתמשו בה בחמץ, וגם הב"י כתב שלא ראה מי שנהג הגעלה בנפה.
2. וזה כשיטת הפוסקים המובאים במג"א [סי' תמב ס"ק י] דכל בצק שאינו עשוי לחזק אסור להשהותו אף אם אין בין כל חתיכות הבצק כזית.
3. אם ניפה בפסח, חמץ בפסח אוסר במשהו, ואם ניפה קודם הפסח הרי זה חוזר וניעור בפסח, כיון שזו תערובת יבש ביבש.
4. מה שכתב המשנ"ב דהוי כחליטה, הכוונה דמים רותחים בבואם על החיטה יבשלו אותה מיד ולא תבוא לידי חימוץ, וכמבואר בסי' תנב, עיי"ש דבעלמא לא סמכינן על חליטה, ומדברים אלה משמע שהשפשוף נעשה בלי מים, דאם משפשף במים [כלשון הכלבו והשו"ע] א"כ אין זו חליטה, רצ"ע.

קנין הלכה

ובאופן שאינו יכול לנקות את הנפה כתב המשנ"ב שלא ינפה בנפה שאינה נקיה, ויקפיד שלא לערב את המצה במים ולא יבשלנה, שאם יהיו בה חימים לא יחמיצו.

ריב איזון [מגדרת]

לגבי ריב איזון שפירושו עליו חמץ [או קריין שנחתך בסכין של חמץ ונבלע בו חמץ] כתבו הפוסקים שא"א לנקרו, ואף בדיעבד שניקרו ופירר עליו מצה כתב בא"ר שצ"ע אם יש להתיר.⁵

ובמקרה שפירר עליו מצה לפני פסח כתב בשעה"צ [ס"ק קנז] שאם נתערב פירור חמץ במצה המפוררת הרי הוא חוזר וניעור בפסח, כדין תערובת יבש ביבש, אך אם נתערב פירור קריין שנבלע בו טעם חמץ כתב החיי אדם שאין הוא חוזר וניעור בפסח, כיון שאין כאן אלא טעם בעלמא.⁶

שימוש בשקים ישנים

כתב הרמ"א ששקים ישנים שהניחו בהם קמח חמץ במשך השנה אין להשתמש בהם בפסח אלא אם יתיר את התפירות ויכבסם. וכתבו הפוסקים דהיינו כיבוס גמור באפר [פירוש בחומרי ניקוי] ובחביטה, וגם הצריכו לגרור בסכין את החמץ שנמצא במקום התפירות.

ואף אם נתן בהם רק קמח לפסח ובא עכשיו לכבסם, צריך להתיר התפירות שלא יחמיץ הקמח הנמצא שם בזמן הכיבוס. וכתב המשנ"ב [סי' תנג ס"ק לב] בשם האחרונים שלכתחילה יותר טוב לקנות שקים חדשים, דאף שהתיר את השק, קשה לכבסו היטב באופן שלא ישאר מעט חמץ בנקבי האריגה.

ולענין דיעבד, כתבו החק יעקב [סוס"ק נג] והגר"ז והחיי"א [הובא במשנ"ב שם] שאם כיבס את השקים בלי התרת התפירות ונתן בהם קמח של פסח אין לאסור. אמנם כתב החיי אדם שאם נמצא בתוך התפירות כמין עיסה שנתייבשה ה"ז אוסר אף בדיעבד, ואפילו נתערב קודם הפסח חוזר וניעור בפסח דהוי כתערובת יבש ביבש.

סעיף יט

בדין הכשר הרחת [מרדה שנותנין בה פת ועוגות לתנור ורודים בה] נחלקו הפוסקים:

א. הכלבו כתב שנהגו בהגעלה, והוסיף דאפשר שאם ימרקנה היטב ויחממנה הרבה בתנור תוכשר, דכבולעו כך פולטו.

[אפשר שסובר שחמץ נחשב היתירא בלע ולכן סגי לו בהגעלה, א"נ אפשר שסובר שמרדה אינו נחשב בולע ע"י

האור כיון שמוציא אותו מיד מהתנור, וכדלקמן בשם הא"ר].

ב. בהגהות מיימוניות [פ"ה הכ"ג] כתוב דאין תקנה בהגעלה כיון שבלע ע"י האור, וכ"כ התה"ד [ח"א סי' קל].

והשו"ע הביא את הדיעה המחמירה דלא סגי בהגעלה, ואויל בזה לשיטתו [לעיל סעיף ד] דחמץ לא נקרא היתירא

בלע [והצריך ליבון בשיפור].

ביאורים והערות

5. אמנם אם אינו חמץ גמור רק מצה כפולה וכיו"ב, כתב הא"ר שבדיעבד אם ניקר את הריב איזון יש להקל.

6. אמנם להלן [סעיף יט] הביא המשנ"ב [ס"ק קיא] שנחלקו הפוסקים בכגון זה [במצה שבלוע בה טעם חמץ שנתערבה בשאר מצות]: הפר"ח והחק יעקב כתבו שאין זה נידון כטעם בעלמא, שהרי התערובת היא בין המצות והוי כשאר תערובות יבש ביבש וחוזר וניעור בפסח, והמג"א נקט דכיון שאינו אלא טעם אינו חוזר וניעור, ולכאורה החיי אדם אזיל בשיטת המג"א.

כתב התה"ד שגם קילוף בכלי אומנות ואח"כ הגעלה לא מהני, וכתב הפמ"ג [א"א ס"ק לז] הטעם משום שהאור מבליע את החמץ במרדה מעבר לעבר.

בדיעבד

אם הגעיל את המרדה ואח"כ השתמש בו בפסח כתב הא"ר שיש להתיר בדיעבד מחמת שני צירופים:

(א) י"א דחמץ נקרא היתרא בלע וסגי בהגעלה אף בתשמישו ע"י האור.

(ב) אפשר שמרדה אינו נקרא בולע ע"י האור כיון ששוהה זמן מועט בתנור ומיד מוציאים אותו. והמשנ"ב [ס"ק קי] הביא את דברי הא"ר הנ"ל.⁷

בדברי המגן אברהם ס"ק לז

המג"א הביא תשובת מהר"ם בנידון מצה שהונחה ע"ג מרדה של חמץ שלא נתקנה, שכתב המהר"ם שהתירו בקליפה, וכן כתב הלבוש. וכתב הפמ"ג [א"א ס"ק לז] שהכוונה לכדי נטילה ולא סגי בקליפה, דהכי קי"ל ביו"ד [סי' קה] דצלי ואפייה אוסרין כדי נטילה, וכן מבואר במג"א עצמו בהמשך הדברים.

[אמנם מש"כ המג"א (בהמשך הדברים) שהבלוע בכלי אוסר רק כדי קליפה גם אם הוא שמן, שם הכוונה כדי קליפה ממש ולא כדי נטילה כדמוכח מדבריו, וכ"כ בשעה"צ (ס"ק קלו) בשם הרבה אחרונים, ודלא כהמקור חיים והחיי אדם שכתבו דאוסר כדי נטילה].

ומש"כ המג"א דאם אפו עוגות עם שומן מפעפע החמץ בכולו, הכוונה שהשומן מפטם את החמץ ומוליכו בכל המצה. והחזו"א [סי' קכ ס"ק יא ד"ה כתב] כתב שעיקר דין זה שההיתר מפטם לאיסור שנוי במחלוקת, ויש להקל כהגר"א [יו"ד סי' קה ס"ק נה] שנקט שהיתר אינו מפטם את האיסור.

וכתב המג"א שבלוע בכלי אף אם הוא שמן, אינו מפעפע להיתר שנוגע בו אלא כדי קליפה. וכ"כ הפר"ח [יו"ד סי' קה], והחק יעקב [ס"ק נד], וכתב רע"א שזה דלא כהש"ך [יו"ד סי' קה ס"ק כג] שהחמיר שבלוע שמן בכלי אוסר כולו.

וכתב בשעה"צ [ס"ק קלו] שבנידון דחמץ מורה הש"ך שאוסר רק כדי קליפה, כיון שהחמץ עצמו כחוש ורק מכח השומן הוא מתפטם, ואין בכח השומן הבלוע בכלי לפטם את החמץ.

מצה שבלעה טעם חמץ שנתערבה בשאר מצות

כתב המג"א [ס"ק לז] בשם האפי רבכי שאם אחת המצות החמיצה ורדו אותה מן התנור במרדה, ואח"כ רדו שאר מצות במרדה זה, במצה הראשונה שרדו אחרי מצת החמץ נתערבה ממשות החמץ שנשארה על המרדה מהמצה שהחמיצה, וכבר נתקנה ממשות החמץ,⁸ ושאר המצות יכולות להיאסר רק מהבלוע במרדה.⁹

ביאורים והערות

7. ולעיל [ס"ק לב] לא היקל המשנ"ב [בשם הא"ר] בדיעבד אלא במקום הפסד מרובה או מניעת שמחת יו"ט, [ודוקא באינו בן יומו, פמ"ג], משום ששם מיירי בשיפור שכל צד הקולא שלו היא הא דהיתרא בלע, והכא במרדה יש צירוף נוסף שאינו שוהה בתנור.

8. סברא זו שכתבו האפי רבכי והמג"א בפשיטות שבמצה הראשונה נדבקה כל ממשות החמץ שע"ג המרדה מחודשת היא, דמהכ"ת נימא כן. וכבר הביא השעה"צ [סוף ס"ק קלח] שבספר נהר שלום פקפק בזה.

9. ובספר אפי רבכי התיר את שאר המצות משום שנקט שהבלוע בכלי אינו יוצא לאוכל אחר בלי רוטב. והמג"א נחלק עליו דלא קי"ל הכי, ומ"מ אין שאר המצות נאסרות מהבלוע אלא כדי קליפה, וכמבואר לעיל.

קנין הלכה

וכתב המג"א שאם התערובת אירעה קודם הפסח אזי המצה שיש בה טעם חמץ במילה ברוב בשאר המצות. ובהגהת רע"א תמה דהרי זו תערובת יבש ביבש, דיש כאן מצה אחת האסורה כולה שנתערבה בשאר מצות. והמשנ"ב [ס"ק קיא] כתב בסתמא כרע"א דחזור וניעור, והוסיף די"א דאינו חוזר וניעור כיון שלא נאסרה המצה רק ע"י בלוע, וצ"י להמג"א.

ולכאורה המג"א אויל לשיטתו שכתב לעיל [סי' תמוז ס"ק ז' וס"ק יד] שהמחלוקת אי אמרינן שחמץ חוזר וניעור היא רק כשנתערבה ממשות חמץ ולא כשנתערב טעם בעלמא, וה"נ המצה אסורה רק משום טעם בעלמא, 10 ואין כאן חשיבות איסור שיהא חוזר וניעור. 11

וע"ע לעיל [סי' תמוז משנ"ב ס"ק כט] שעוסק ג"כ במצות שאחת מהן בלעה טעם חמץ, והביא המשנ"ב בסתמא שהתערובת מותרת, ובשעה"צ [ס"ק כד] כתב שהפר"ח [הובא גם בחק יעקב] כתב שזו תערובת יבש ביבש ואמרינן בזה דחוזר וניעור בפסח, ופליגי על המג"א [ס"ק ז'] הנ"ל וסובר דגם בטעם אמרינן חוזר וניעור [למאן דס"ל דלח בלח חוזר וניעור], וה"נ בטעם הבלוע במצה שנתערבה בשאר מצות הוי כתערובת יבש ביבש. 12

אמנם המשנ"ב לעיל [סי' תמוז ס"ק לג] הביא דעת כמה אחרונים [עו"ש, א"ר ונה"ש] שיבש ביבש חוזר וניעור בפסח רק אם בישל את כל התערובת יחד, וכ"כ החזו"א, [וזה דלא כהמג"א שנקט שבכל גווני אמרינן דיבש ביבש חוזר וניעור], ולפי"ז בתערובת מצות אין מקום לדון שיהא חוזר וניעור אלא אם בישלן יחד באופן שנגעו זו בזו, וה"ה אם חיממן יחד כאשר יש שומן על החמץ.

מצה כפולה או נפוחה

כתב המג"א שכל הנידון של מצה שבלעה טעם חמץ ונתערבה שייך רק בחמץ ממש, אך מצה כפולה ונפוחה נהי דמחמירין בה שאוסרת את הרחת לכתחילה, מ"מ אין המצות האחרות נאסרות כלל. ועיין חזו"א [סי' קכב ס"ק י' ד"ה הא] שכתב שאנו מקילין שלא לאסור את המרדה כיון שהכפולות מצויות, וכמו שמקילין שלא לאסור את התנור.

ביאורים והערות

10. וצ"ע דהא ממשות הבצק שנשארה מהמצה שהחמיצה נדבקה במצה הראשונה וא"כ יש בה ממשות חמץ שאין יודעים היכן היא, והרי זה כתערובת יבש ביבש. ונהי שטעם החמץ המפעפע בכל המצה אינו אלא טעם בעלמא מ"מ הממשות אסורה. [ואולי פשוט להמג"א שהממשות הזו תוסר מהמצה כאשר יקלפו את הצד שנגע במרדה, שהרי כל המצות טעונות קליפה כמבואר במג"א].
11. עיין בהגהת רע"א [על המג"א סי' תמוז ס"ק לח] שכתב די"ל דהמג"א שכתב שטעם בעלמא אינו חוזר וניעור, איירי דוקא משום שיש שישים נגדו [דאם אין שישים נגדו הרי זה אסור לכו"ע], וכיון שאינו אלא טעם ואינו ממשות ה"ז כבטל מן העולם, אבל באופן שנבלע טעם חמץ במצה באופן שאין שישים נגדו, ונתערבה מצה זו במצות אחרות, בזה י"ל דהטעם הוי כמאן דאיתיה בעולם ואין זו אלא תערובת יבש ביבש דחוזרת וניעורת בפסח.
12. ולפי רע"א הנ"ל [על המג"א סי' תמוז ס"ק לח, הובא בהערה הקודמת] כיון שבמעשה הנ"ל שמקורו בפר"ח נראה שלא היו שישים במצה כנגד החמץ, אפשר שגם המג"א יודה לאיסור.

קנין הלכה

סעיף ב

חשש האיסור בשולחנות

הטור והשו"ע כתבו שחשש האיסור בשולחנות הוא משום שלפעמים נשפך עליהם מרק רותח והוי עירווי מכ"ר, ולכן מכשירין אותן בעירווי.

והב"י הביא הגהות מיימוניות שהוסיפו דלפעמים נופלת שם פשטידא. ועיין בחק יעקב [ס"ק נה] שהביא דמהרי"ו כתב שהואיל ולפעמים שמים שם פשטידא שדינה ככ"ר, אינה ניתרת בעירווי רק באבן מלובנת.

ולענין דיעבד, אם הכשיר את השולחנות בעירווי בלי אבן מלובנת והניח בפסח מאכל חם על השולחן, כתב המשנ"ב [ס"ק קיד] דמותר, והטעם משום שלענין דיעבד אולינן בתר רוב תשמישו [כמבואר במשנ"ב לעיל ס"ק מז] והכא אין רוב תשמישו בפשטידא.¹³

סעיף כא

הטור מביא מחלוקת בחביות של חרס שנתנו בהן שכר בימות השנה:

א. רבינו יואל התיר אותן בהגעלה או במילוי ועירווי ג' ימים.¹⁴ ואף שכלי חרס אינו נותר בהגעלה, היינו דוקא כשבלע

בחמין, אך כשבלע בצונן אפשר להתירו באופנים הנ"ל, וכדמצינו ביין נסך.

ב. רב האי גאון כתב שאין הגעלה מועילה לכלי חרס אפילו נשתמש בהן בצונן.

והב"י [סי' תמוז ס"ה ד"ה כתב רבינו] תמה על רב האי למה אסר את כלי החרס, והרי השכר ניתן בו בצונן וצונן

אינו מבליע ואינו מפליט, ולכן כתב שאין הלכה כרב האי. והדרכי משה [שם ס"ק יב] כתב ליישב דברי רב האי

דאיירי שהשכר היה בכלי למשך כד שעות דהו"ל כבוש, וכבוש כמבושל.¹⁵

השו"ע פסק כרבינו יואל וגם הרמ"א הסכים לכך, וצ"ע למה לא חששו להא דכבוש כמבושל, ומצינו בזה כמה דרכים בפוסקים:

א. הד"מ [סי' תמוז סוס"ק יב] נקט שרבינו יואל לא חשש בחמץ לדין כבוש כמבושל, [ואולי משום הסברא שכתב שם דחמץ הוא בגדר היתירא בלע].

ב. הט"ז [כאן ס"ק כב] כתב דטעם ההיתר הוא משום הצטרפות שני טעמים: א. השכר נבלע בצונן. ב. נותן טעם לפגם,

דעד שהמשקה שניתן בחביות בפסח יבלע מהשכר הבלוע בחבית יעברו כד שעות, ואז כבר נפגם השכר הבלוע, וכיון

שאינן כאן איסור תורה הקלו חכמים להכשיר הכלי בהגעלה או במילוי ועירווי.

ג. גם הש"ך [יו"ד סי' קלה ס"ק לג] כתב דהטעם שהקלו בכלי חרס שבלע בצונן הוא משום דמיירי באינו בן יומם,

והוסיף עוד די"ל דבחמץ הקלו טפי משום דהיתירא בלע.¹⁶

ביאורים והערות

13. והפמ"ג [א"א ס"ק לח] לא התיר בדיעבד [כשהכשיר השולחנות בעירווי] אלא במקום הפסד מרובה. [וע"ע בשעה"צ לעיל (ס"ק ג) שגם שם פסק הפמ"ג לענין דיעבד בקולא זו דרוב תשמישו, ובשער הציון כתב שם שלענין אינו בן יומם בודאי אפשר להקל בדיעבד].

14. פירוש שממלא מים בחבית למשך כד שעות רצופות ואח"כ מריק המים, וחוזר על פעולה זו ג"פ. מקור ההיתר של מילוי ועירווי הוא בגמ' ע"ז [דף לג]. ובשו"ע יו"ד [סי' קלה סעיף ד וז].

15. ועיי"ש בד"מ שדן אי אמרינן כבוש כמבושל בחמץ שהוא בגדר היתירא בלע, וסיים שמסתבר דאף בזה אמרינן כבוש כמבושל. ושוב כתב שבטור [כאן] בדין חביות של שכר משמע שאין לחוש לכבוש כמבושל, וכוונתו לשיטת רבינו יואל, והיינו דסובר הד"מ שרבינו יואל אינו חושש לדין כבוש כמבושל.

16. ולפי"ז בשאר איסורים שלא שייך לומר טעם זה דהיתירא בלע אין להתיר הגעלה או מילוי ועירווי בכלי חרס, וכן אין להתיר מילוי

קנין הלכה

ועיין בפמ"ג [א"א ס"ק למ] שביאר דברי הש"ך דמה שכתב דיש בחמץ קולא דהיתורא בלע, הכוונה דממילא הוי נ"ט בר נ"ט ולכן שרי בצירוף הא דבלע בצונן ודהוי אינו בן יומו.¹⁷

להשתמש בכלי בחמץ

כתב המשנ"ב [ס"ק קיז] דמסתמת הפוסקים משמע שאחרי שהגעילו את הכלי חרס הנ"ל שנכבש בתוכו שכר או שעשו בו מילוי ועירו, מותר להשתמש בו גם בחמץ.¹⁸

להשתמש בכלי בעודו בן יומו

לפי מה שהובא לעיל מהט"ז [ס"ק כב] ומהש"ך [יו"ד סי' קלה] אין להתיר להשתמש בפסח בכלי חרס הנ"ל שנכבש בו חמץ אלא לאחר שיהא אינו בן יומו.¹⁹ והמשנ"ב [ס"ק קיז] כתב בסתמא דאפשר ליתן המשקה בכלי אפילו בעודו בן יומו, ואפילו משקה חם, וציין מקורו להגר"ז,²⁰ ואח"כ כתב די"א שההיתר רק באינו בן יומו, וציין לדברי הש"ך ביו"ד.

נתינת חמץ בכלי

כתב הפמ"ג שאין ליתן בכלי בפסח חומץ ושאר משקים חריפים, דכיון שההיתר הוא על הא דהכלי אינו בן יומו [ועל הא דהוי נ"ט בר נ"ט], בדברים חריפים אין היתר זה.

בדברי הט"ז ס"ק בנ

כתב הט"ז [ס"ק בנ] שבכלי חרס שבלע איסור ע"י חמץ, שהתורה העידה עליו שאינו יוצא מידי דופיו לעולם ולא מהניא ליה הגעלה, היינו משום שע"י החום נבלע איסור מרובה בכלי, ואף שגם בהגעלה יש חום מרובה מ"מ אין להשהות את הכלי זמן ממושך במי ההגעלה כמבואר בס' תנב, ואין הבלוע המרובה יוצא בזמן מועט. והפמ"ג [מ"ז] תמה על הט"ז, דהא דאסור להשהות את הכלי במי ההגעלה הוא רק כשהוא בן יומו ואין במים שישים נגדו, [שאז

ביאורים והערות

ועירו בשאר כלים הניתרים בהגעלה, אף שבלעו בצונן, דלא הקלו אלא ביין משום דקים להו לחז"ל שהמים מקלישים את טעם היין, או בחמץ דאינו בן יומו והיתורא בלע. [ויש לעיין אם כלי יבלע יין של ערלה בצונן ע"י כבישה יהא נותר במילוי ועירו, או דדוקא בסתם יינם הקלו].

לפי הש"ך הנ"ל נמצא שכלי חרס שבלע חלב או בשר בצונן ע"י כבישה אפשר להתירו ע"י מילוי ועירו, כיון שהיתורא בלע.

17. דברי הפמ"ג לכאורה צ"ע, דהא השו"ע מתיר ע"י הגעלה או מילוי ועירו גם ליתן משקין בפסח, ובזה לא שייך היתר דנ"ט בר נ"ט. ואולי כוונת הפמ"ג דהוי כעין היתר דנ"ט בר נ"ט, והיינו דע"י ההגעלה או המילוי והעירו נקלש הרבה טעם החמץ הבלוע בכלי כיון שבלע בצונן, ולכן כשמגיע הפסח לא חל עליו איסור חמץ, ואין הוא אוסר את המשקין הניתנים בתוכו אפילו שהו כד שעות.
18. וכתב בשעה"צ [ס"ק קמז] דמהט"ז משמע לכאורה דאינו מתיר רק בצונן, וסיים בצ"ע. וכוונתו להט"ז [ס"ק כב] שכתב בפשיטות שההיתר מבוסס על זה שכאשר נותן משקה בפסח ושוהה כד שעות כבר נפגם השכר הבלוע בכלי, ואת"ל דשרי להשתמש גם בחמץ א"כ משכח"ל שעדיין לא נפגם, כגון שרוקן את השכר מהכלי בערב פסח והגעילו ובא להשתמש בו חמץ.
19. ואם נותן בפסח משקה צונן הוי אינו בן יומו בכל גונו, אף אם נותן המשקה בכלי תוך כד שעות מהוצאת השכר, דעד שיעברו כד שעות על המשקה הזה כדי שיהא נכבש ויפלוט מהבלוע בכלי, כבר נפגם הבלוע, וכמ"ש הט"ז [ס"ק כז].

20. ובגר"ז לא נתפרש דשרי אף ליתן משקה חם בכלי בתוך כד שעות מבליעת השכר, דאפשר שלא התיר אלא משקה צונן שבוה אפשר שגם הש"ך מתיר, כיון שעד שיהא משקה זה כבוש בכלי ובלוע ממנו כבר נפגם הבלוע.

קנין הלכה

יש לחוש דכאשר יגמור הכלי לפלוט את הבלוע בו, יחזור ויבלע ממי ההגעלה שהאיסור מעורב בהן], אבל כשאין הכלי בן יומו או שיש ביורה שישים כנגדו, וכול להשהות את הכלי במי ההגעלה, ומעולם לא שמענו שבכה"ג מהניא הגעלה בכלי חרס.

בדברי המג"א ס"ק לט

כתב המג"א [ס"ק לט] שיש להתיר ליתן משקין בפסח בחבית שהיו בה מי דבש במשך השנה [ע"י הגעלה] אף אם אותן מי דבש נתבשלו ביורה שנתבשל בה שכר, דמי הדבש עצמן אסורין בפסח משום שמבואר [סי' תמו ס"ה] דאין אנו מקילין בנ"ט בר נ"ט בפסח, מ"מ החבית שלהם מותרת בהגעלה. וכתב רע"א שמן הדין מותרת החבית אף בלי הגעלה כיון שיש בה ג' נ"ט וב' כלים [פירוש מהשכר ליורה, מהיורה למי הדבש וממי הדבש לחבית] ובוה שרי כמבואר ברא"ש [פ"ב פסחים סי' י].

[גם הגר"ז כתב שמן הדין שרי אף בלי הגעלה, אך למעשה יש להגעיל שמא מי הדבש עצמן הועמדו בשמרי שכר, או בשמרי מי דבש שהועמדו בשמרי שכר, והגעלה מהניא אם מי הדבש לא נתבשלו בחבית רק ניתנו בה צוננים, כמבואר בסעיף זה שהגעלה מהניא לכלי חרס שבלע בצונן].

בדברי הרמ"א בדין יין או דבש שניתנו בכלי הנ"ל בלי הגעלה

כתב הרמ"א שבדיעבד אם נתנו בכלי חרס הנ"ל שנכבש בהם שכר קודם הפסח בלא הגעלה מותר לשתות ממנו בפסח. מקור הדין הוא במדרכי פסחים [סי' תקסז], ועיי"ש שכתב דמטעם ההיתר הוא משום דאין משערין בכל עובי הכלי רק אומדין כמה חמץ נפיק מיניה, ויש שישים נגדו, ואינו אלא משהו, ועוד דהוי נטל"פ.

וכתב המג"א [ס"ק מז] שבתה"ד [סי' רא] כתב רק את הטעם שהוא נטל"פ, והוסיף דא"כ לפי מה שהחמיר הרמ"א לעיל [סי' תמו ס"י] בנטל"פ בפסח אין להתיר אם שהו יין או מי דבש בפסח אלא רק אם הוריקו אותם מהכלי קודם הפסח, דבוה אמרינן דהוי אינו בן יומו ושרי. [ובט"ז (ס"ק כה) משמע לכאורה שהתיר גם אם היין שהה בכלי בפסח, והפמ"ג תמה ע"ז דברמ"א (סי' תמו ס"י) מפורש דאנו מחמירים גם בנטל"פ ומשהו אם נבלעו בפסח, והיינו דאף שאינו בן יומו ויש שישים נגדו מ"מ קי"ל להחמיר].

סעיף כב

מקור הדין של בית שאור הוא בגמ' דף ל:, וכבר הובאו יסודות דין זה לעיל [סעיף מז] בענין מדוכה, שלמדו הראשונים דינה מבית שאור].²¹

וכתבו הפוסקים שישנם שני איסורים שונים בבית שאור:

- א. אין ליתן בו מצות חמות או מאכלי פסח חמים שהחום מפליט את מעם התמץ הבלוע בבית שאור, [דאף שהשתמשו בו שאור בצונן מ"מ משום חוץ השאור נבלע בדפנות].
- ב. אין ללוש עיסת מצה בבית שאור, שחוקק השאור עלול להחמיצה.

ביאורים והערות

21. לא נתפרש כמה זמן נמצא השאור בכלי שעיי"ז חל בו דין בית שאור, ועיי"ן רש"י [פסחים דף ל: ד"ה בית שאור] שכתב שהוא כלי שהאשה שורה ומנחת בו את השאור ונותנתו בעיסה ופעמים שהוא שוהה שם בלילה. ועיי"ן שעה"צ [ס"ק קסז] שדייק מדברי העולת שבת, שאפילו לא שהה השאור בבית שאור מעת לעת, מ"מ הוי בית שאור ואין ליתן בו חמין.

קנין הלכה

עוד נחלקו הראשונים בדיון בית שאור:

- א. רש"י ועוד ראשונים המובאים ברא"ש סוברים דבית שאור אינו נותר אף בהגעלה.
- ב. הרא"ש, הר"צ גיאת, הערוך והראב"ה סוברים דמהניא הגעלה.

השו"ע פסק [סעיף זה] דמהניא הגעלה לבית שאור [וכפי שפסק גם (סעיף טז) דמהניא הגעלה למדוכה]. הרמ"א לא השיג כאן על השו"ע, אף שלעיל [סעיף טז] כתב דיש מחמירים דלא סגי בהגעלה ובעי ליבון וכן נוהגין. ונחלקו הט"ז והמג"א בביאור דעת הרמ"א:

- א. הט"ז [ס"ק כז] כתב שהרמ"א נקט לעיקר כדעת הראשונים הסוברים דמהניא הגעלה, אך במקום שאפשר ללבן את הכלי ראוי לעשות על צד היותר טוב וללבן, ולכן בסעיף טז דאיירי במדוכה של מתכת הצריך הרמ"א לכתחילה ליבון, משא"כ בסעיף דידן [סעיף כב] איירי בבית שאור העשוי עץ או בדיל שא"א ללבנו, ובוה הסכים הרמ"א שאפשר לסמוך לכתחילה על הגעלה.
- ב. המג"א [ס"ק מב] והחק יעקב [ס"ק ס] חולקים על הט"ז ונוקטים שהרמ"א סמך על מש"כ לעיל [סעיף טז וסעיף יז גבי כלי לישת] שאין סומכין על הגעלה אף במקום שא"א ללבן, וכן נקט המשנ"ב [ס"ק קלא].

דיון לישת העיסה אחרי הגעלה

הראשונים נחלקו בדעת הסוברים שהגעלה מועילה:

- א. הרימב"א ומהר"ם חלאווה סוברים שהגעלה מהניא בין להשתמש בה מצה בחמין ובין ללוש בה עיסה.
  - ב. ר"י ברבי יו"ט [הובא ברא"ש פרק כ"ש] סובר שהגעלה אינה מתרת ללוש עיסת מצה בבית שאור, [כך הביא השעה"צ ס"ק קסז דמבואר דעתו בסמ"ג ובאו"ז].
- והמשנ"ב [ס"ק קלא] נקט כדעת המקילים בזה דכן משמע מלשון הטור והשו"ע.

הגעלה לבית שאור העשוי חרם

כתב השו"ע שלבית שאור העשוי חרם לא מהניא הגעלה, וכתב הגר"א [ס"ק סו] שדבריו אלו הם דלא כרבינו יואל שהובא בשו"ע [סכ"א] הסובר שכלי חרם שבלע שכר בצונן מהניא לו הגעלה, וה"נ האי בית שאור תועיל לו הגעלה, ולפי דבריו אלו נמצא שהשו"ע סותר דברי עצמו מהסעיף הקודם. והבה"ל [ד"ה אבל] כתב שלכאורה משמע מדעת שאר הפוסקים דבית שאור של חרם גרע מחביות של חרם, ולכן סבר השו"ע דלא מהני לו הגעלה, אף שלחביות של חרם מהניא הגעלה.

שימוש מצה בצונן בבית שאור של חרם

- א. לשון השו"ע, אבל לשל חרם [פירוש לבית שאור של חרם] לא מהניא הגעלה וכו', לא ישתמש בהם מצה אפילו בצונן, וכן הגירסא בכמה דפוסי שו"ע, וכן נקטו הבאר הגולה והעולת שבת, וכן מצדד הגר"א, ולא פירשו את טעם האיסור. והנה מקור הדיון הוא בשיטת הר"ף [פ"ב פסחים דף טז.], ועיי"ש בר"ן [ד"ה אבל] שכתב דטעם האיסור הוא משום דכיון שאין תקנה לכלי חרם שבלע בחמין, א"נ שבלע בצונן בבית שאור, לכן אסור להשתמש בו אף בצונן גזירה שמא יטעה וישתמש בו בחמין.
- ב. אמנם הב"ח והפר"ח מתקנים לשון השו"ע, וכצ"ל לא ישתמש בהן מצה אלא בצונן, ונקטו דלא כהר"ף הנ"ל, וכן כתב המשנ"ב [ס"ק קלב].

קנין הלכה

הנחת קדירות של פסח ע"ג תנור בית החורף

כתב הד"מ בשם מהרי"ו דתנור בית החורף דינו ככלי חרס ואין לו הכשר. וכתבו הט"ז והמג"א שבדיעבד אם היה התנור נקי והניח עליו קדירה בלי רוטב אין הקדירה נאסרת, שאין הבלוע יוצא מהתנור לקדירה כמו שתי קדירות הנוגעות זו בזו.²² ולכתחילה אין להניח קדירות בלי דבר מפסיק, אמנם אם הניח על התנור אוכלין של פסח או מצות, אם התנור חם או שהאוכל חם נאסר האוכל כדי קליפה.²³

הניח קדירה שאינה מכוסה בתוך קאכלין מקורה שע"ג התנור

כתב המג"א שאם הניח קדירה בתוך קאכלין שיש בו קירוי מלמעלה ג"כ אינו נאסר, משום שהזיעה של החמץ המגיעה אל הקירוי אין בה חום שהים"ב ולכן אינה נבלעת בו. ורע"א תמה דכיון שהקירוי חם א"כ מקבל הוא את הזיעה ונבלעת בו אף שהזיעה אינה חמה, ומעתה כשנותן בפסח קדירה שאינה מכוסה, עולה הזיעה ופולטת מהקירוי את החמץ וחוזרת ויורדת אל התבשיל, וכן כתבו החק יעקב ועוד אחרונים המובאים בשעה"צ [ס"ק קעטא].

סעיף כג

מקור הדין הוא בגמ' פסחים דף ל': שמבואר שם דמאני דקוניא שמשתמשין בהן חמץ בחמין, אסור להשתמש בהן כשאר כלי חרס.

ומהו מאני דקוניא, נחלקו בזה הראשונים, רש"י [פסחים שם] נקט שהוא כלי חרס מצופה באבר [עופרת], ור"ת [תוס' ע"ז דף לג': ד"ה קוניא] והערך [הובא בתוס' שם] והמרדכי [פסחים ס' תקסו] נקטו שהוא כלי חרס מצופה זכוכית. והשו"ע נקט את פירוש ר"ת דמיירי בכלי חרס מצופין זכוכית.

טעם האיסור במאני דקוניא

להלן [סעיף כו] מביא השו"ע שכלי זכוכית אינם בולעים כלל אף אם משתמש בהן בחמין, ולפי זה צ"ע למה לא אמרין כן בכלים מצופים זכוכית שהזכוכית אינה בולעת. ונאמרו בזה שני טעמים:

- א. הרא"ש [פ"ב פסחים ס' ח] כתב דכיון שהזכוכית מחופה על החרס ונצרפה עמו ככבשן, היא בולעת טפי.
- ב. תוס' [ע"ז דף לג':] כתבו הטעם משום שזה רק חיפוי על החרס ולא כלי זכוכית שלם, [ולכאורה הכוונה ששכבת הזכוכית דקה מאד ולכן היא בולעת], ולפי"ז א"צ דוקא שיהא נצרף עמו ככבשן.²⁴

ביאורים והערות

22. ועיין במג"א [ס"ק מד] שכתב שאם התנור לא היה נקי והיה על גביו חמץ בעין והניח עליו קדירה של פסח, נאסרת רק קליפת הקדירה אך התבשיל לא נאסר. ורע"א תמה על זה דהא קיי"ל דכל מה שנוגע בקדירה מבחוץ כנגד הרוטב הרי הוא כמקושר לתוך הקדירה ומפעפע לתוכה וחמץ בפסח אוסר במשהו. והפמ"ג תמה בסגנון אחר, דהא קיי"ל דחמץ בעין בצלי ובאפייה אוסר בכדי נטילה ונמצא שהחמץ נכנס לתוך התבשיל ואוסרו.

23. עיין לעיל [סעיף יט] ובמג"א [ס"ק לז] שהבלוע בכלי אינו יוצא בלי רוטב אלא לכדי קליפה של המאכל. ודעת המג"א שזה אף בבלוע שמן, וכ"כ הפר"ח [י"ד ס' קה] והפמ"ג [שם] והחק יעקב [סעיף זה]. ועיין בשעה"צ לעיל [ס"ק קלו] שהביא דעת הנה"ש והמק"ח והחיי"א שבג"ד שהחמץ עצמו כחוש אלא שנאפה עם שומן, כו"ע מודו להמג"א שאין מפעפע אלא כ"ק.

24. לשיטת הסוברים [להלן סעיף כו] שכלי זכוכית בולע ודינו כחרס וכפי שהחמיר הרמ"א [שם], צ"ע מאי קמ"ל שכלי חרס מצופים זכוכית אסורים, והרי הווי ככלי חרס רגילים.

קנין הלכה

כלי חרס מצופים עופרת או בדיל

א) כתב המרדכי [פסחים סי' תקפד] דכלי חרס המצופים בהיתוך עופרת מותרים בהגעלה, וכן כתב הסמ"ג והביא הב"י דבריהם. וכתב המג"א [ס"ק מה] דמיירי בחיפוי ממש, אבל מה שקורין גלזיר"ט, אף שעושין מהיתוך עופרת אין זה אלא כצבע בעלמא ואינו נותר בהגעלה.

ב) הב"ח והח"ק יעקב והפר"ח כתבו לאסור גם במחופה ממש בעופרת, דכיון שעופרת בולעת נבלע החמץ בחיפוי ובחרס, ואין החרס יוצא מידי דופיו לעולם והוא פולט מעט מעט חמץ דרך חיפוי העופרת, וכן נקט המשנ"ב [ס"ק קלח].

כלי קוניא שתשמישן בצונן

בגמ' [פסחים דף ל': וע"ז דף לג']: מבואר שטעם האיסור במאני דקוניא הוא משום שתשמישן בחמין, הא אם היה תשמישן בצונן היו מותרין, כמבואר ברין יין נסך. והיינו כשהם מקרקע לבנה או שחורה, שאז הדין שאם אין בקעים בציפוי די להם בשכשוך בעלמא, ואם יש בו בקעים נותרים בהגעלה או במילוי ועירוי ג' ימים כדלעיל [סעיף כא] בחביות של שכר, [ואם הם מקרקע ירוקה אסירי אף שתשמישן בצונן], וכן הביא המשנ"ב [ס"ק קלט] בשם המאמר מרדכי.

כלי חרס גלזאר"ט חדשים

הרמ"א הביא את המהרי"ל שיש מחמירים שלא להשתמש בכלי חרס גלזארט אפילו הם חדשים, ומצינו שני טעמים למנהג זה:

א. המהרי"ל [הלכות פסח] כתב דחיישינן שמתקנין את הזיגוג ע"י סובין שהן חמין, וחמין זה בלוע בזיגוג ובכלי, וה"ז ככלי חרס שבלע חמין.

ב. בתשובת מהרי"ל כתב הטעם משום שבכלים אלו לא ניכר אם הם חדשים ממש או שכבר השתמשו בהם הנכרי. שני הטעמים האלה הובאו בט"ז [ס"ק כט] ובמג"א [ס"ק מו], אמנם המשנ"ב נקט לדינא כטעם הראשון. ולכן כתב [ס"ק קמא] שגם במקומות שנהגו להחמיר, אם ידוע שהנכרי לא השתמש בסובין אין לאסור.²⁶

סעיף בד

מקור הדין הוא בדברי רב האי גאון המובאים ברא"ש פ"ב פסחים סוף סי' ה, וטעמו משום שהציפוי מעכב את פליטת החמץ הבלוע בעץ שלא תיפלט לגמרי ע"י הגעלה, והו"ל ככלי חרס שפולט מעט מעט ואוסר.

אמנם כתב הב"י בשם הארחת חיים דהיינו דוקא כשנשתמש בכלים אלו בחמין, אך אם נשתמש בצונן דינם ככלי חרס שנתבאר [סעיף כא] דנותרים בהגעלה או במילוי ועירוי ג' ימים.

ומה שהביא הרמ"א שיש מקומות שהחמירו בכלי עץ צבועים ואפילו חדשים, וכן בכלים מחופים בדיל אפילו חדשים, הוא מחמת שני חששות:

א) שמא נשתמש בסובין בזמן הציפוי ונשאר טעם הסובין בכלי [ט"ז ס"ק כט].

ביאורים והערות

25. ויש לעיין מה הדין בכלים כאלו שאין בהם בקעים ומכניסין לקיום, האם לענין צונן דיינינן להו ככלי זוכית שלמים שנתבאר [בשור"ע י"ד סי' קלה ס"ח] דאף במכניסין לקיום די להם בשכשוך בעלמא, או שגם לענין צונן דיינינן להו ככלי חרס ובעי הגעלה או מילוי ועירוי.
26. ולפי הטעם השני כתב המ"א דאכתי יש לאסור, שמא כבר נשתמש הנכרי בכלי.

קנין הלכה

(ב) הציפוי גורם לכך שא"א להבחין אם חדשים הם או ישנים וכבר בלעו חמץ. ועיין בשעה"צ [ס"ק קצא] דהחמד משה והגר"ז הקלו בכלים מחופין בדיל ע"י הגעלה, והפמ"ג [א"א ס"ק מח] כתב שאפשר שחופי הדיל גורם לכך שלא יפלט כל הבלוע בכלי אף ע"י הגעלה.

אמנם כתב הרמ"א על שני חששות אלו שאין להחמיר בזה רק במקום שנהגו איסור.

סעיף כה

עיקר הדין שכלי השתייה סגי להו בהדחה מבואר במס' ע"ז דף עה:.. ובאופן שלפעמים משתמשים בכלים אלו ע"ג האור ומבשלים בהם, ואף נותנים בהם חמץ, תלוי דין זה כמה שנתבאר לעיל [סעיף ו] אי אוליגן בתר רוב תשמישו. ועיי"ש שדעת הרשב"א [שו"ת ח"א סי' שעה] והר"ן [פרק כל שעה] דאוליגן בתר רוב תשמישו, ודעת התוס' [ע"ז דף עה: ד"ה דרב] והראב"ה [הובא במרדכי סי' תקעד] דלא אוליגן בתר רוב תשמישו. והשו"ע [לעיל סעיף ו] פסק דאוליגן אף לכתחילה בתר רוב תשמישו.²⁷ והרמ"א שם החמיר, אך לענין דיעבד אם כבר בישל בפסח בכלי זה שהכשירו לפי רוב תשמישו, גם הרמ"א היקל.

וכתב המשנ"ב [ס"ק קנ] בשם הגר"ז דאפשר להכשיר את הכלי גם ע"י מילוי ועירוי, ולא דוקא ע"י הגעלה. וכתב בשעה"צ דאף שלענין שימוש בחמין לא מהני מילוי ועירוי, מ"מ יש להקל הואיל ורוב תשמישו בצונן והוא אינו בן יומו. והחזו"א [סי' קכב ס"ק ד] תמוה דמאי מהני מילוי ועירוי, דאי לא חיישינן למיעוט תשמישו בחמין א"כ סגי בהדחה גרידא, ואי חיישינן לא מהני מילוי ועירוי מידי.

סעיף כו

הראשונים נחלקו בכלי זכוכית:

- א. דעת רבינו יחיאל [מובא במרדכי פסחים סי' תקעד] שדין כלי זכוכית ככלי חרס, ואם נשתמש בהן חמץ בחמין או שנכבש בהן חומץ בשיעור מעת לעת אף בצונן הוי כרותח ואסורים, ואין הגעלה מועילה להן.
- ב. תוס' [ע"ז דף לג:]: והרא"ש [פסחים פ"ב סי' ח] והרשב"א [שו"ת ח"א סי' רלג] והר"ן [פסחים דף ט.]: והראב"ה כתבו שכלי זכוכית קשים הם ואינם בולעים.²⁸
- לפי שיטה זו אפילו נשתמש בכלי בחמין בכלי ראשון אינו טעון שום הכשר רק הדחה בעלמא.
- ג. הריטב"א [פסחים דף ל.]: בשם הרא"ה [הובא בשעה"צ ס"ק קצו] סובר דכלי זכוכית בולע, אך מעיקר הדין דינו ככלי מתכות ומהניא ליה הגעלה [אלא דלמעשה כתב דלא סמכינן על הגעלה דחיישינן דלמא חיים עליה]. גם בשבלי הלקט [ח"ב סי' רז] כתב שכלי זכוכית ככלי מתכת דבלעי אך ניתרים בהגעלה.

להלכה: השו"ע פסק לקולא, דאף בנשתמש בו חמין א"צ שום הכשר, וכן כתב הפר"ח.

ביאורים והערות

27. ועיי"ש באחרונים שהביאו את דברי הרמ"ע מפאנו שההיתר של רוב תשמישו הוא רק בכלי שאינו בן יומו, דמדינא אין בו איסור ולכן הקלו בו, משא"כ בבן יומו.

28. והביאו הראשונים האלו ראייה מאבות דרבי נתן [פרק מן] דכלי זכוכית אינם בולעים. ועוד דימה זאת הראב"ה למה שאמרה הגמ' [פסחים דף עד:]: לגבי לב, דליבא שיעא ולא בליע.

קנין הלכה

והרמ"א פסק לכתחילה כחמחמירין, כמוכא בתה"ד [סי' קלב] שנהגו להחמיר, אמנם לענין דיעבד אם נשתמש בו בפסח אין הרמ"א אוסר.

ונחלקו הט"ז והמג"א בביאור פסק הרמ"א בדיעבד:

א. בט"ז [ס"ק ל'] משמע דבדיעבד נקט הרמ"א כרוב הראשונים שכלי זכוכית אינו בולע כלל, ואפילו אם נשתמש בו חמץ בחמין סגי לו בהדחה בעלמא.

ב. המג"א [ס"ק מט'] כתב שבדיעבד יש לסמוך על הגעלה, אך אם לא הגעיל אין להקל.²⁹ [ונסתפק הפמ"ג אם במקום הפסד מרובה וכלי שאינו בן יומו יהא מותר בדיעבד אף בלי הגעלה].³⁰

להלכה: הא"ר, החק יעקב והפמ"ג [מ"ז ס"ק לא ד"ה כלי זכוכית] נקטו כהמג"א, וכן פסק המשנ"ב [ס"ק קנה]. [רק במקום הפסד מרובה דין להקל אם נשתמשו בו בחם בלי הגעלה].

כלי זכוכית שנכבש בו חמץ בצונן

כתב המג"א דאם נכבש החמץ בכלי ע"י משקה בשיעור מעת לעת אף שהיה בצונן, אמרינן בזה דכבוש כמבושל ובעי הגעלה. והאחרונים הקשו דהא לעיל [סעיף כא] פסק השו"ע שאפילו כלי חרס שבלעו בצונן ע"י כבישה נכשרים במילוי ועירווי ג' ימים. והבית מאיר כתב דמה שהקלו [בסעיף כא] הוא רק בחביות שיש בזה הפסד מרובה, אך בכלי שתיה החמירו להצריך דוקא הגעלה. אמנם המשנ"ב [ס"ק קנה] כתב בפשיטות שאם הכלי בלע ע"י כבישה בצונן הרי הוא נכשר במילוי ועירווי, ולא דוקא הגעלה.

כתב החיי אדם שבמקום שאין נמצא כלי זכוכית וחסרים לו כוסות ושאר כלים, יכול להקל ולהכשיר את הכלים שמשתמשים בהם בכל השנה ע"י עירווי ג' ימים [אחרי שינקה אותם יפה יפה], והוכאו דבריו במשנ"ב [ס"ק קנו].

דין כלי זכוכית בשאר איסורים

המג"א [ס"ק מט'] כתב דאף שביין נסך הקלו [יו"ד סי' קלה ס"ח] בכלי זכוכית, שאף במכניסו לקיום לא נאסר אף שנכבש בכלי מעת לעת, ואין צריך מילוי ועירווי ג' ימים, אך היינו דוקא ביין נסך שהקלו בו כמה קולות, אבל בחמץ אם נכבש בכלי זכוכית מעל"ע ה"ז כמבושל ולכתחילה דינו ככ"ח שאינו נותר אף בהגעלה. ומדייק מזה הפמ"ג שאין זה דין מיוחד לחמץ אלא לכל איסורין פרט ליין נסך, וכן נקט הפמ"ג לדינא. וכן נקט בשו"ת מהר"ם שיק [יו"ד סי' קמא] דגם בשאר איסורים אמרינן דכלי זכוכית שנכבש בו איסור נאסר, וכן נקטו עוד אחרונים דלכתחילה מחמירין בכלי זכוכית ככלי חרס.

אמנם בשם הכנסת הגדולה הביא הפמ"ג שגם המחמירים בכלי זכוכית לא החמירו אלא בחמץ ולא בשאר איסורים, וכן כתב

ביאורים והערות

29. והיינו כשרוב תשמישו בחמין, אבל בסתם כלי זכוכית שרוב תשמישו בצונן בלא"ה היקל הרמ"א [לעיל סעיף ו וסעיף כג] שבדיעבד אזלינן בתר רוב תשמישו כשאינו בן יומו. [וכשהוא בן יומו אין היתר דרוב תשמישו קיים וכנ"ל סעיף ו].

ובעיקר שיטה זו של המג"א קצ"ע שבטור ובב"י ובגמ' לא הובאה דעת אחד הפוסקים שיסבור דכלי זכוכית ככלי מתכת דבלעי אך ניתרים בהגעלה, וקצ"ע שהמג"א יחדש שיטה אמצעית כזו בלי להביא לה מקור.

30. כלי זכוכית של חמץ שלא הגעילו והשתמש בו בפסח ע"י ששיהו בתוכו משקה מעת לעת, כתב הגר"ז שגם זה אסור דכבוש כמבושל ופולט מהכלי את החמץ הבלוע בו. והפמ"ג היקל במקום הפסד מרובה, כיון שלא נשתמש בחמין רק ע"י כבישה, והוכאו הדברים בשעה"צ [ס"ק קצז].

קנין הלכה

המנחת יעקב [כלל פה אות יב] שרק בחמץ החמירו, והובאו דבריו בהגהת רע"א [על המג"א] וכן נקטו אחרונים נוספים. גם המנחת יצחק [ח"א סי' פו] נקט כן, וכן הורה הגרי"ש אלישיב זצ"ל שלענין שאר איסורין מקיליגין בכלי זכוכית דלא בלע כלל.

כלי כסף שיש בהם היתוך זכוכית

כתב הרמ"א שכלי כסף שיש בתוכם היתוך זכוכית דינם ככלי זכוכית, ולמאי דמחמירין בכלי זכוכית ככלי חרס, אף בכלים אלו לא מהניא הגעלה. אך אם היתוך הזכוכית הוא מבחוץ אין בזה חסרון.

מקור הדברים הוא בתרומת הרשן [סי' קלב], וביאר שם התה"ד דהא דהיתוך זכוכית מבחוץ אינו מזיק, הוא משום שהמרכזי נקט שאם בישל במקצת כלי אין הבליעה הולכת בכל הכלי.

ובהגהות רע"א הקשה דעד כמה שהיתוך הזכוכית צמוד לדופן הכלי מבחוץ אין זה ענין לסוגיא דבישול במקצת כלי, דהתם הנידון הוא שהרוטב אינו מפעפע בדופן הכלי כלפי מעלה במקום שאין רוטב, אבל פשוט שהרוטב מפעפע לכל עובי דופן הכלי וממילא הוא מוגיע גם להיתוך הזכוכית.

וכתב בביאור הגר"א [ס"ק פז] שהתה"ד מתכוין להיתוך זכוכית הנמצא ע"ג בית יד של הכלי [כמובא בתה"ד גופא], ולכאורה כוונתו לומר שלמקום זה אין הרוטב מפעפע.³¹

עוד הקשה רע"א על התה"ד דכיון שמבואר בדבריו שלא היו רגילים כלל לבשל בכלים אלו ע"ג האש, רק לפעמים היו מערין לתוך רותחין כפי שהביא המג"א, א"כ פשיטא שאין לחוש להיתוך הזכוכית שמבחוץ אף אם הוא דבוק לדופן הכלי עצמו, שהרי עירוי מבשל ומבליע רק כדי קליפה וממילא אינו מפעפע בכל עובי דופן הכלי.

כלים מצופים באמייל [ענאמל גישמעלצט]

האחרונים נסתפקו בדין כלי מתכת מצופים באמייל [כפי שמצויים היום כלים כאלה, וגם רוב התנורים מצופים מבפנים באמייל], אם דין הציפוי כחרס וממילא אין לכלים אלו היתר בהגעלה, או שהציפוי הוא מתכת. עיקר הספק היה במציאות הדבר משום שהאומנים לא גילו את מהות החומר הזה.

בשו"ת חתם סופר [יו"ד סי' קיג] כתב שמחמת הספק במציאות שמא חרס הוא, אין לכלים אלו היתר בהגעלה, [ורק התיר להכשירם ע"י מילוי גחלים]. ובשו"ת מהר"ם שיק [יו"ד סי' קמ] כתב שהוברר שציפוי זה חרס הוא ולכן אין להתירו בהגעלה. ובשו"ת מהרש"ם [ח"א סי' נג] כתב דכיון שהציפוי הוא משהו, לכן הוי ככלי שתשמישו בשפע, ולדעת הרשב"א [המובא בטור יו"ד סי' קכא] ה"ז מותר. אמנם היתר זה שייך רק בשאר איסורים ולא בחמץ בפסח שאיסורו במשהו.

ויש הוצאות של המשנה ברורה שנוסף בהם הגהה [מתחת לשער הציון של סעיפים כה כו] שציין לשו"ת חת"ם [הנ"ל] דלא מהניא הגעלה לכלים אלה, ושוב הוסיף וז"ל אכן שמעתי שכמה גדולים נהגו להחמיר רק לענין איסור חמץ, אבל בכל השנה הקלו להגעילם אחר מעת לעת, דהוא נותן טעם לפגם ומשהו מהטיה, עכ"ל.

ביאורים והערות

31. ולכאורה רע"א לשיטתו [לעיל בסימן זה על המג"א ס"ק כד], עיי"ש שכתב שאם הבית יד של הכלי הוא מקשה אחת עם דופן הכלי [כגון שהולחם אליה], הרי זה בכלל עובי הדופן, והרוטב מפעפע בכל הבית יד, ואם הוא מחובר ביתידות, הוי כשני כלים ואינו שייך כלל לסוגיא דבישול במקצת כלי.

עוד יש להוסיף שהתה"ד עסק גם בהיתוך זכוכית שעל גבי מכסה הכלי, ולענין מכסה הכלי מבואר ברמ"א [יו"ד סי' צב ס"ז] שהוא נחשב כמו כנגד הרוטב, וא"כ במשך השנה בולע היתוך הזכוכית שע"ג המכסה מן החמץ שבכלי, ומבליע בפסח לתוך התבשיל.

קנין הלכה

סעיף בו

מקור הדין הוא במרדכי [סי' תקכה]. וביאורו דבימות השנה מלחו בשר במלח שלא נבדק מחמץ [ולפעמים היה במלח פירורי לחם], ולהך צד שהיה במלח פירור חמץ נמצא שנבלע בבשר משהו טעם חמץ, אמנם אין זה אלא משהו, דאף אם היה שם פירור מ"מ היו שישים כנגדו, ואח"כ צלו את הבשר הזה בשיפור ונבלע בשיפור טעם הבשר שמעורב בו טעם משהו של חמץ, ומעתה כאשר בפסח צלו בשר באותו שיפור אין אוסרין אותו, כיון שטעם משהו חמץ שהיה בלוע בשיפור כבר נתבטל בבשר.³² וכתב הב"י דמדברי המרדכי מבואר דס"ל שחמץ שנתבטל במשהו קודם הפסח אין חוזר וניעור. והבדק הבית הוסיף דאף המחמירים הסוברים דחוזר וניעור יודו כאן כיון שאין במלח חמץ ידוע רק שלא נבדק. והמג"א [ס"ק נא] ציין למה שכתב לעיל [סי' תמוז ס"ק ז], והיינו שכאשר נתערב רק טעם חמץ ובטל בשישים מודו כו"ע דאין חוזר וניעור, ודלא כהב"י כאן.

שיפור שנצלה בו משהו חמץ והגעילו קודם הפסח

כתב הפמ"ג [א"א סוס"ק נא] שאם צלו בשאר ימות השנה משהו חמץ ע"ג השיפור ולא ליבנוהו קודם הפסח רק הגעילוהו, ה"ז אסור אף בדיעבד, אמנם במקום הפסד מרובה יש להקל. וכתב השע"ח צ"צ [ס"ק רי] הטעם משום שמצדפיין את השיטות שסוברות שחמץ הוא בגדר היתירא בלע וניתר בהגעלה, עם הא דלא נבלע בכלי אלא משהו [ובטל בשאר הבלוע שבכלי, ואף דקיי"ל שאין ביטול בבלוע בכלי מ"מ יש כאן צירוף לקולא], וכיון שהוא הפסד מרובה מקילין. וע"ע במשנ"ב [ס"ק קס] ובשע"ח צ"צ [ס"ק ריא] שכתב שאם השיפור אינו בן יומו יש כאן צירוף נוסף [א. הסוברים שחמץ מיקרי היתירא בלע וניתר בהגעלה. ב. נטל"פ. ג. דאין כאן אלא משהו], ואפשר להקל אף שלא במקום הפסד מרובה, וכתב דכן מבואר בפמ"ג [א"א ס"ק יא]. ועיי"ש בפמ"ג שצירף גם את דעת השאלות דס"ל דחמץ בפסח בטל בשישים].

ברזא של חבית שבר שנתערב בחבית מי דבש

כתב המשנ"ב [ס"ק קסג] שאם לקח ברזא של חבית שבר ותחבו בחבית מי דבש ושהה מעת לעת, אסורים המי דבש בשתייה ובהנאה, ואם אינו בן יומו יש להקל. ולכאורה צ"ע דכיון שהברזא בלוע מחמץ [ששהה זמן רב בחבית שבר], א"כ מה בכך שאינו בן יומו הרי קיי"ל [סי' תמוז ס"י] דנטל"פ אסור, ואף אם יש שישים במי דבש נגד הברזא, מ"מ גם נטל"פ ומשהו יש להקל. ובפמ"ג שלפנינו כתובה ההלכה הזו באופן אחר, אם תחבו [ברזא] במי דבש ושהה מעת לעת אסור המי דבש בשתייה ובהנאה, ואם אינו בן יומו יש להקל, ולפי"ז מבואר דבשתייה אסור אף באינו בן יומו, ורק בהנאה יש להקל באינו בן יומו. [ועייין סי' תמוז במשנ"ב ס"ק ק שנטל"פ ומשהו יש להתירו בהנאה כמבואר כמג"א [סי' תנא ס"ק יב], ועוד הוסיף (שם) בשע"ח צ"צ [ס"ק קסא] דהשו"ע [סי' תסז סעיף י] פסק להתיר תערובת משהו בהנאה כיון שאין הנכרי משלם יותר ביוקר בשביל המשהו, רק שהרמ"א כתב שנהגו לאסור, ולכן הכא שהוא גם נטל"פ יש להקל].

ביאורים והערות

32. המג"א [ס"ק נא] פירש שצלו את הבשר בימות השנה עם המלח שעליו ע"ג השיפור, ובכה"ג יש לחוש שהיה פירור חמץ על השיפור ונבלע הטעם באופן ישיר מהחמץ אל השיפור, ולא היה טעם זה מעורב קודם שנבלע בשיפור בשישים של היתר. ולפי ביאור זה צ"ל דמש"כ המרדכי שהחמץ נתבטל קודם הפסח היינו בתוך השיפור, שנתערב בשאר ההיתר שהיה בלוע בשיפור ונתבטל בו. והקשה המג"א דהא אנן קיי"ל שבכלי לא מבטלין איסור, דאין אנו יודעים כמה היתר בלוע בכלי, ותיירץ דלא מחזקינן איסורא לחוש שמא היה על הכלי פירור חמץ. ועייין במשנ"ב [ס"ק קס] ובשע"ח צ"צ [ס"ק רן] שביאר כהמג"א, ולפי"ז צ"ל שהמרדכי התייחס לחשש שמא היה פירור חמץ על הבשר, וע"ז כתב שכבר נתבטל קודם הפסח ואינו חוזר וניעור. והמג"א הוסיף שאם באנו לחוש שמא היה פירור על השיפור עצמו לא היה כאן היתר של ביטול ברוב, אלא דלא חיישינן להכי, דלא מחזקינן איסורא לחוש כ"כ.

קנין הלכה

סימן תנב

סעיף א

זמן שהיית הכלי

כתב הרי"ף [פסחים דף ח:]: וז"ל [אחר שכתב דכל כלי מגעילו בדרך תשמישו, בכלי ראשון או בכלי שני] ומשהי להו בגוייהו עד דפלטן עכ"ל, ומבואר שצריך להשהות את הכלי בתוך הרוחצין כדי שיפלוט את כל הבלוע בו, וכן לשון הרמב"ם [פ"ה חמין ומצה הכ"ג-כד]. וכן כתב הרשב"א [שו"ת סי' תעט] דמשער באומד הדעת כמה זמן צריך להשהות הכלי במי ההגעלה. וכן הביא הב"י בשם הכלבו, שלא למהר ולהוציא מיד את הכלי הנגעל.

והטור כתב דמכנים ומוציא מיד, [ובסי' קכא האריך בזה הטור קצת וחלק על הרי"ף שהצריך שהייה, וסיים דקים להו לחז"ל שבהגעלה אחת פולט הכל ואין חילוק בין אם ישהנו בתוכו או יוציאנו מיד], וכן כתב המרדכי [סי' תקעט] בשם הראב"ה. [וז"ל ראיתי בתשובת הגאון כשמגעילים צריך להשהות בו עד שתפלוט יפה וכן כתב האלפסי, ואנו רגילים למהר ולהציאם עכ"ד]. ועיין בפר"ח [סוס"י תנב] שהביא דעת הרבה ראשונים שצריך להשהות הכלי עד שיפלוט, ואח"כ הביא את דברי הטור והמרדכי שהמנהג להכניס ולהוציא מיד, וסיים ע"ז ויראה שמנהגן של ישראל תורה היא.

אמנם הט"ז [ס"ק ב] כתב שלשון הטור שמוציא מיד אינה בדוקא אלא צריך להשהות קצת, ³³ וכן כתבו החק יעקב והמשנ"ב [ס"ק ד] דאין נכון להוציא הכלי מיד.

מי ההגעלה

כתב הטור בשם הרא"ש שאין להגעיל כלים אלא במים המעלים רתיחות, אך אם אין המים מעלים רתיחות אין ההגעלה מועילה. והטעם משום דאמרינן כבולעו כך פולטו, וכיון שהאיסור נבלע בקדירה בזמן הבישול כשעלו רתיחות, א"א להגעיל בכלי ראשון שאינו מעלה רתיחות, וכן כתב בתה"ד [סי' קלב], והובאו דבריו בב"י.

ועיין לעיל [סי' תנא] שהבאנו שיש מהראשונים החלוקים בזה וסבורים דכל שיש למי ההגעלה דין כלי ראשון הכל חד, ואפשר להגעיל בכלי שבלע איסור בזמן הבישול ע"י עירוי, לר"ת דס"ל דעירווי ככ"ר, ומ"מ קיי"ל להחמיר בזה ובעינן שיהא כבולעו כך פולטו.

ואם נבלע האיסור בכ"ר שאינו מעלה רתיחות, אפשר להגעילו גם כשאין המים מעלים רתיחות. [וכ"ש אם הכלי בלע איסור ע"י עירווי דאפשר להגעילו בכ"ר שאינו מעלה רתיחות, כ"כ המשנ"ב [ס"ק ח]].

ולענין דיעבד אם הגעיל כלי שבלע איסור ע"י רתיחות בכלי שאינו מעלה רתיחות, דעת הגר"ז [סעיף ג] דה"ז אסור אף בדיעבד. והמשנ"ב [ס"ק ח] הביא שהפמ"ג נסתפק בזה, וכתב המשנ"ב שאם הכלי אינו בן יומו יש לצדד להקל.

וראה להלן שאם הכניס את הכלי למי ההגעלה קודם שהעלו רתיחות והמתין עד שיעלו רתיחות הרי זו הגעלה מעליא, אמנם

ביאורים והערות

33. עיין בגר"ז [סעיף ד] שכתב דהאי "להשהות קצת" שכתב הט"ז אינו כשיטת הרי"ף והרמב"ם והרשב"א, שהם הצריכו שהייה גמורה באומד הדעת ולא נהגו כן, ומנהגן של ישראל תורה, אלא הכוונה שטוב להשהותו במים מעט מזעיר, בכדי שיהא פנאי להרוחצין להכנס לתוך עובי הכלי ולהפליט הגיעול משם, שאף שהפליטה נעשית כרגע מ"מ צריך קצת שהייה כדי כניסת הרוחצין לתוך עובי הכלי, וכדי ציאת הגיעול לחוץ.

קנין הלכה

בב"י בשם הכלבו משמע שאין לעשות כן אחר זמן איסורו. והפמ"ג [מ"ז ס"ק ב] תמה ע"ז, וכתב המשנ"ב [ס"ק ט] דמ"מ דעת השו"ע שאין נכון לעשות כן משום שהכלי בולע אז ממי הגעלה, ואף שלבסוף יורתחו המים מ"מ אין נכון להוסיף בליעת חמץ בכלי. [ועיין בשעה"צ ס"ק ח שהביא שהרבה אחרונים פקפקו על הוראה זו של השו"ע].

הראשונים דנו על עיקר ההגעלה אמאי מהניא, והרי האיסור הנפלט מהכלי אל המים חוזר ונבלע בכלי, ונאמרו בזה כמה סברות אשר חלקן לא נתקבלו להלכה, וכפי שיבואר להלן, וכמו"כ יש בזה מציאויות שונות.

א. כשיש שישים במי ההגעלה כנגד האיסור

אם יש שישים במי ההגעלה כנגד הכלי שמגעיל ה"ז פשוט שההגעלה מועילה, משום שהפליטה האסורה במילה בשישים, ואף אם היא חוזרת ונבלעת אין בכך כלום דכבר הותרה. אמנם אם הכלי שצריך להגעילו הוא כלי גדול שאין במים שישים כנגדו אין זו עצה מספקת, וה"ה אם מגעיל כמה כלים בזה אחר זה עד שבהצטרפות כולם לא יהא במי ההגעלה שישים כנגד הפליטה, כתב המג"א [ס"ק ו] דאמרינן שהפליטה חוזרת וניעורה ונמצא שהכלי האחרון נאסר. כמו"כ אין עצה זו של שישים מועילה בפסח עצמו, דחמץ בפסח במשהו.

ב. כאשר מגעיל כלי שאינו בן יומו

כתבו הראשונים [עיין תוס' חולין (דף קח:): סוד"ה שנפל] שאם הכלי האסור אינו בן יומו אפשר להגעילו אף כשאין שישים כנגדו, משום דהוי נותן טעם לפגם והפליטה במילה במים, ואף שהיא חוזרת ונבלעת בכלי אין בכך כלום.³⁴

וכתב הפמ"ג [מ"ז ס"ק ב] דאם יבשל חומץ או שאר משקה חריף בפסח בכלי זה [שהגעיל בהיותו אינו בן יומו] יאסר התבשיל, כיון שהחריפות מחליא לשבח את הטעם הבלוע.³⁵

עיין בפמ"ג [א"א סוף ס"ק ו] שהביא את קושיית העולת שבת [ס"ק א] להסוברים דמשהו שנתבטל קודם הפסח חוזר וניעור, וסוברים זאת גם בתערובת טעם בעלמא [כמבואר בתשובת הרשב"א סי' רסב בשם רב האי גאון], וגם סוברים דנטל"פ אסור בפסח, א"כ לא משכחת לה הגעלת כלים שתכשיר כלים לפסח, שהרי הכלי הנגעל חוזר ובלוע ממי ההגעלה, ואף אם היה בהם שישים הרי זה חוזר וניעור בפסח, ואף אם היה אינו בן יומו מ"מ הרי זה אסור בפסח למ"ד נטל"פ אסור בפסח. וכתב הפמ"ג

ביאורים והערות

34. והט"ז [ס"ק ה] הקשה דהא נטל"פ אסור לכתחילה, דגזרו אינו בן יומו אטו בן יומו, וא"כ עדיין גזירה זו קיימת בכלי שחזר ובלע את הטעם שאינו בן יומו. אך כבר כתבו הראשונים [רשב"א שו"ת ח"א סי' תעט, ר"ן שם דף ח: דחז"ל גזרו שלא להשתמש בכלי שאינו בן יומו רק היכי שהאיסור נבלע בו בהיותו מושבח ואח"כ נפגם, אך בכה"ג שהאיסור נבלע בכלי בהיותו פגום לא גזרו, וכך הביא הפמ"ג שם בשם הראשונים.

וברא"ש [פסחים סי' ז] כתב דכאשר הכלי אינו בן יומו ה"ז דומה לנ"ט בר נ"ט, שנפלט הטעם מן הכלי אל המים וחוזר ונבלע בכלי וכולן היתר [דאף שהוא אחרי זמן איסורו, מ"מ כיון שאינו בן יומו ה"ז מותר והו"ל נ"ט בר נ"ט דהיתירא]. והפמ"ג [מ"ז ס"ק ה] תמה על טעם זה דהוי טעם ראשון באוכל וטעם שני בכלי, שהרי כל זמן שהחמץ היה בלוע בכלי עדיין לא הותר, ורק כשיצא אל האוכל הותר, ומאז נהיה היתירא, והטעם השני הוא בכלי הנגעל, שחוזר אליו הטעם ממי ההגעלה.

35. אמנם כתב הפמ"ג שאין זו קושיא על הטעם של נ"ט בר נ"ט המובא בסוף הערה הקודמת, דכיון שכבר נקלש הטעם קודם שבא לחריף אין החריף אסור בזה, דדוקא כאשר הטעם השני נכנס לדבר חריף אמרינן שהחריף מושך אליו הרבה טעם וה"ז אסור.

קנין הלכה

דצ"ל דכיון שהוא קודם זמן איסורו, וגם יש שישים וה"ז משהו, וגם אינו בן יומו, לא החמירו בזה.³⁶

ג. נ"ט בר נ"ט

טעם נוסף להא דלא חששו שהכלי הנגעל חוזר ובולע ממי ההגעלה, כתבו תוס' [חולין דף קח: סוד"ה שנפל] והרא"ש [פ"ב פסחים ס' ז] והמרדכי [פסחים ס' תקעו] דהוא משום דחמץ קודם זמן איסורו יש בו היתר דנ"ט בר נ"ט, והטעם נבלע תחילה בכלי ואח"כ נפלט למי ההגעלה, ושוב חוזר ונבלע בכלי, ולכך לא חל על הבלוע מעתה איסור חמץ כיון שכבר נקלש. והוסיפו הראשונים הנ"ל דאף לריב"ן הסובר שלא נאמר דין נ"ט בר נ"ט היכי שנעשה בישול גמור בכלי, [ורק בדגים שעלו בקערה נאמר הדין, שבליעתן מועטת] מ"מ הכא שיש ג' נ"ט לכו"ע נקלש הטעם.³⁷

ובעין זה כתב המג"א [ס"ק א] דהוקשה לו דהכא נקטו השו"ע והרמ"א בפשיטות שיש בהגעלת כלים היתר דנ"ט בר נ"ט, ואילו לעיל [ס' תמוז ס"ה] החמיר הרמ"א בתבשיל שנתבשל קודם הפסח בכלי חמץ בן יומו, ולא סבר שיש בזה היתר דנ"ט בר נ"ט, משום דס"ל להפוסקים הנ"ל דחמץ שמו עליו [כך כתב הד"מ ס' תמוז סוס"ק יא]. וכתב המג"א ליישב דהיכא שיש ג' נ"ט קיל טפי.³⁸

והשו"ע והרמ"א [בסעיף זה] נקטו כשיטה זו שיסוד היתר ההגעלה הוא מדין נ"ט בר נ"ט, ולכן כתב השו"ע שכאשר מוגעיל קודם זמן איסורו יכול להגעיל גם כלי בן יומו וגם כשאין שישים במים כנגד הכלי.

אמנם כבר הובא לעיל שהראשונים נחלקו אם חמץ נקרא היתירא בלע, ודעת הרמב"ן והרשב"א דאמרינן חמץ שמו עליו, ולעיל [ס' תנא ס"ד] נקט השו"ע בפשיטות כשיטת הרי"ף והרמב"ם והרמב"ן ששיפורד ואסכלא אינם ניתרים בהגעלה אלא בליבון, ומזה מבואר דסברי דחמץ לא מיקרי היתירא בלע [דבנמ' (ע"ז דף עו) מבואר שבהיתירא בלע, כגון בשיפורד ואסכלא שבלעו טעם קדשים ואח"כ נעשה נותר, סגי בהגעלה]. ולפי שיטה זו כתבו הפר"ח והגר"א דאין היתר נ"ט בר נ"ט בהגעלת כלים. [הקשה הפר"ח דיש סתירה בשו"ע, דהכא נקט היתר נ"ט בר נ"ט אלמא מיקרי היתירא, ולעיל (ס' תנא ס"ד) הצריך ליבון אלמא לא מיקרי היתירא].

ומכאן זה כתבו האחרונים האלו דאף כאשר מוגעיל קודם זמן איסורו יש להקפיד שיהא הכלי אינו בן יומו או שיהא שישים נגדו.³⁹

ביאורים והערות

36. במ"ז [ס"ק ב סוד"ה ראשונה] כתב הפמ"ג ביישוב קושיא זו דכיון שהוא נטל"פ וגם נ"ט בר נ"ט כולי האי לא החמירו.
37. הרא"ש כתב הטעם משום שיש לחלק בין טעם הנבלע באוכל, דאסר טפי, לבין טעם הנבלע בכלי דנקלש טפי. ועיין בפמ"ג [א"א ס"ק ה] שכתב שאם יהיו ג' נ"ט ומהם שניים באוכל ורק אחד בכלי אין להתיר, ודוקא כששניים בכלי ואחד באוכל התיירו.
38. ולכאורה צ"ע דהניחא להרא"ש דס"ל דחמץ הוי היתירא, אלא דהוקשה לו דלשיטת הריב"ן בנתבשלו נבלע הרבה טעם באוכל ואין הקלשה דנ"ט בר נ"ט, ע"ז שפיר אמרינן שבריבוי טעמים, א"ג בב' כלים ה"ז נקלש לכו"ע אף בבישול. אבל בנידון קושיית המג"א מהרמ"א [ס' תמוז ס"ה], שם חיישינן למאן דס"ל דחמץ שמו עליו ולא מיקרי היתירא בלע, א"כ מאי נפק"מ בין ב' טעמים לג' טעמים. וצ"ל דכיון שמן הדין גם הרמ"א [בס"י תמוז] נקט דיש בזה דין נ"ט בר נ"ט דהיתירא אלא דלכתחילה מחמירינן, לכן שפיר י"ל דלא החמירו כשיש הרבה נ"ט.

39. והוסיף הבה"ל [ד"ה שאין] שאם מגעילים הרבה כלים בזה אחר זה באופן דבצירוף כולם אין שישים במים כנגדם, אין כאן היתר של שישים כיון שהחמץ חוזר וניעור, ולכן יש להקפיד שלא להגעיל שום כלי אלא אם אינו בן יומו. [ויש מהדרין להפסיק מלהשתמש עם חמץ בכלים ג' ימים קודם ההגעלה, מהרי"ל, מט"מ].

קנין הלכה

והחזו"א [סי' קיט ס"ק יד] כתב שגם הרי"ף והר"מ והרמב"ן הסוברים ששיפוד של חמץ אינו נכשר בהגעלה משום שאינו דומה לנותר, יכולים לסבור שפיר שלענין נ"ט בר נ"ט מיקרי החמץ היתר. דלענין שיפוד כיון שנבלע החמץ ע"י האור אין די בהגעלה המקלישה אותו לבטל שמו, ונהי דלענין נותר משעה שהגעיל את השיפוד אין כאן חשיבות של בשר קודש שיחול עליו שם נותר, מ"מ לענין חלות איסור חמץ א"צ חשיבות, וכיון שטעם החמץ נמצא בתוך השיפוד הרי הוא אסור. אך בר נ"ט בר נ"ט גרע טפי, וטעמו קלוש טפי, ולא חל בו איסור חמץ. והדבר מוכח מהרא"ש ורבינו ירוחם שפסקו דשיפוד צריך ליבון, ומאידך פסקו שכאשר מגעיל קודם זמן איסורו מיקרי נ"ט בר נ"ט, וכן הוא בטור וכן משמע בר"ן. [אמנם כתב החזו"א דברשב"א (תורת הבית בית ד שער ד) מצינו איפכא, שלענין הגעלה פסק דאף קודם זמן איסורו לא מיקרי נ"ט בר נ"ט דהיתירא משום דחמץ שמו עליו, ואילו לענין הכשרת השיפוד הביא את שיטת ר"ת והראב"ד דסגי בהגעלה].

וסיים החזו"א דנראה דהמיקל קודם ה' שעות בנ"ט בר נ"ט לא הפסיד, וכמש"כ בשעה"צ [סי' תמו ס"ק פז] בשם הפמ"ג. [עיי"ש דלא איירי השעה"צ לענין היתר התבשיל עצמו שנתבשל בכלי חמץ אלא לענין היתר תערובתו, שנתערבו תבשיל זה בתבשיל של פסח, והפמ"ג דן להקל אף באופן שהכלי של החמץ שבו נתבשל התבשיל היה בן יומו, ובשעה"צ נטה להקל כמותו עכ"פ כשיש שישים בתבשיל השני כנגד התבשיל הראשון].

מלבד טענת הפר"ח והערו"ש והגר"א הנ"ל [שיש לחוש לשיטות דחמץ לא מיקרי היתירא, ואין בו היתר נ"ט בר נ"ט], הביא המשנ"ב [ס"ק יג] שלכתחילה יש להקפיד אף קודם זמן איסורו בכל הדברים שמקפידים אחר זמן האיסור. 40

זמן איסור לענין הגעלת כלים

כתב המשנ"ב [ס"ק יג] בשם האחרונים דמתחילת שעה חמישית שנאסר החמץ מדרבנן באכילה כבר לא מיקרי נ"ט בר נ"ט דהיתירא, ולפי"ז מה שנקט הרמ"א בלשונו הגעלה לאחר שש אינו בדוקא.

אמנם בשם החק יעקב כתב המשנ"ב דיש נפק"מ גם בזמן שלאחר שש, דיש שיטות בפוסקים דלאחר שש אוסר חמץ במשהו וגם נטל"פ אסור ונכון לחוש להן, ונמצא דכאשר מגעיל אחר שש ראוי לחוש לשאר הדברים שהזכיר השו"ע [שלא להשהות הכלי במים יותר מדאי וכו'], ולכתחילה אין די בזה שיהיו שישים במים או שהכלי יהא אינו ב"י, משא"כ בשעה החמישית ושישית.

ד. אידי דטריד למיפלט לא בלע

כתב הטור בשם אבי העזרי, מי יודע שיעור הפליטה [שהצריך הרי"ף להשהות הכלי בתוך המים], אולי ישאם לתוכה וחוזרים ובלועים. ולחלן [בסוף הסימן] כתב הטור שאם משהה את הכלי בתוך מי ההגעלה עד שתגמר פליטתו חוזר הכלי ובלוע ממי ההגעלה, ומבואר דס"ל דכל זמן שהכלי טרוד לפלוט מה שבתוכו אין הוא בולע ממי ההגעלה. 41

אמנם בתוס' [חולין דף קח: סוד"ה שנפל] ובתשובת הרשב"א [סי' רסג] כתבו דלא קיי"ל כן, אלא הכלי בולע ממי ההגעלה אף קודם שגמר פליטת עצמו, וכן נקטו להלכה הפר"ח, המאמר מרדכי, המטה יהודה והגר"א, והובאו דבריהם בבה"ל [ד"ה כד].

ביאורים והערות

40. וע"ע בט"ז [ס"ק יא] שכתב דכיון שקיי"ל שאין עושיין נ"ט בר נ"ט לכתחילה, לכן אם הכלים שהגעילו ביורה היו בני יומן, יש להגעיל את היורה אחרי שסיימו להגעיל בה כלים, שאל"כ נמצא שמבלע בה נ"ט בר נ"ט של חמץ מהכלים. [ולגבי הכלים עצמן לא מיקרי עושה נ"ט בר נ"ט לכתחילה, גם כשמגעיל כלי שאינו בן יומו עם כלי בן יומו, דאפשר שאין הכלי בולע כלל כ"ז שטרוד לפלוט את הבלוע בו, משא"כ היורה שבודאי בולעת ממי ההגעלה הנמצאים בתוכה כל הזמן].

41. וכן הובא ברא"ש [פ"ב פסחים סי' ז] בשם הראב"ה, ושם מבואר דכל זמן שהכלי טרוד לפלוט אין הוא בולע ממי ההגעלה כלל, וגם פליטת כלים אחרים שיש במי ההגעלה אינה נבלעת בכלים [ולא רק שאינו חוזר ובלוע מה שהוא עצמו פלט].

קנין הלכה

[ועיי"ש שכתבו שאין ללמוד מדברי השו"ע דנקט להלכה כהלכל הנ"ל, ורק לרווחא דמילתא כתב דכשמגעיל קודם שעה חמישית א"צ להזהר בכל אלו].

ה. כל זמן שהמים רותחים אין הכלים בולעים

כתב הב"י בשם הארחות חיים בשם הראב"ד [תמים דעים סי' כה, ובהמשך הדברים גם בשם הכלבו] דיש פוסקים שכתבו שצריך להזהר שלא תנוח היורה הגדולה מרתיחה בעוד שהכלים בתוכה, שלא יחזרו ויבלעו מה שפלטו. 42 [ובל זה כשמגעיל אחר זמן איסורו]. 43

ולכאורה סובר הראב"ד בשיטה זו דכל זמן שהמים רותחים הכלי פולט מה שבתוכו ואינו בולע כלל ממי ההגעלה, וכן הביא הר"ן [חולין דף מו.]. בשם הרמב"ן וראה הערה. 44

אמנם להלכה כתבו הפוסקים שאין מקילים כלל בשיטה זו, אלא גם בזמן שהמים רותחים יכולים הכלים לבלוע מהם, ולכן לאחר זמן איסורו א"א להגעיל כלים אלא אם הכלי אינו בן יומו או שיש שישים במים כנגד הכלים שהגעילו בה, [דאז אפשר להגעיל עד שיכנס הפסח].

ו. הגעלה ע"י עירוב אפר [לו, י"ג]

אופן נוסף של הגעלה שהובא בפוסקים דמהני [עכ"פ בדעיבד, וכדלקמן] לגבי כלי בן יומו כשאין במים שישים נגדו, הוא לערב במים אפר או שאר חמרים הפוסלים אותם משתיית אדם, ומעתה אין חשש בזה שפליטת הכלים חוזרת ונבלעת בהם, דכאשר

ביאורים והערות

42. תיבת "מה שפלטו" הן לשון הראב"ד שם וכן הוא בב"י בשם הכלבו.
43. הראב"ד מוסיף "שאז החמץ במשהו" ומבאר דקאי גם על תוך הפסח, דס"ל דאפשר להגעיל כלים בתוך הפסח אם יקפיד שלא ינוחו המים מרתיחתם [ולא קיי"ל כן וכדלקמן].
44. ולכאורה זו גם כוונת המשנ"ב [ס"ק ה] דכל זמן שהם [המים] רותחין, טרידי [הכלים] למיפלט ולא בלעי ממי ההגעלה, וכשנחו [המים] מרתיחתן בלעי [הכלים]. ולכאורה יש להקשות דאטו אם יתחב כף חולבת תוך מרק בשר רותח לא תיאסר הכף. עיין בר"ן חולין [דף מד בדפי הרי"ף] שהביא שיטת הרמב"ן שמים רותחים מפליטין מהכלי ואין מבליעין בו, וכתב שאין להקשות מקדירה שמתבשל בה בשר שמבליעה מכף הנינת בה, דהתם כיון שיש בה ציר ורוטב של בשר הרבה אין כח המים במקומו להפליט, והציר והרוטב מבליעין הן. והנה המג"א [ס"ק ג] כתב לבאר את לשון השו"ע וכתב בתוך הדברים "דלאחר זמן איסורו אם נחו המים מרתיחתן אסור להרתיחן פעם שנית דכל זמן שהם רותחים לא בלעו ממי ההגעלה, ואם נחו מרתיחתן בלעי". והדברים צ"ב דמה בכך שהכלים בולעים מהמים בזמן שנחו מרתיחתן, מ"מ אחר כך הרתיחן ושוב נפלט הבלוע והוכשרו הכלים. וכתב רע"א שהדיעה הזו שבשו"ע [שלכאורה היא דעת הראב"ד בשם י"מ] סוברת כסברא שהזכרה בתוס' [חולין דף קח: אלא שתוס' דחאוה], ששורש הדין אינו בכלים אלא במי ההגעלה, דכל זמן שמי ההגעלה רותחים [ופולטים את הבלוע בכלים] אין הם מבליעין בכלים את מה שפלטו עתה, אבל מבליעין הם בכלים את מה שבלעו מרתיחה קודמת, ולכן אם לא נחו המים מרתיחתן הוגעלו כל הכלים שניתנו בהם, ולא חזרו ונאסרו כיון שמי ההגעלה לא פלטו מעצמם מה שבלעו ברתיחה זו. אבל אם הגעיל כלים במים רותחים ואח"כ נחו המים מרתיחתן, בולעים הכלים מהמים האלו גם אחרי שיחזור וירתחים, כיון שלגבי הרתיחה השנית נחשבת הרתיחה הראשונה כרתיחה אחרת, ומים רותחים פולטים אל הכלים מה שבלעו ברתיחה האחרת. ומ"מ אין סברא זו מתקבלת להלכה, וכמש"כ הפמ"ג [א"א ס"ק ו].
- והמחצית השקל ביאר את דברי המג"א באופן אחר, דכוונתו שבזמן שהמים נחים מרתיחתן בולעים הכלים, ואף שהמים האלו אינם אסורים כיון שהיו שישים כנגד הכלי וגם הכלי היה אינו בן יומו, מ"מ לכתחילה היכי דאפשר אין לסמוך על זה. ואף שאח"כ בדעתו לחזור ולהרתיח את המים ואז יוגעלו הכלים שנית, מ"מ אין לסמוך ע"ז במקום שאין צורך, גם יש לחוש שלא ידקדק להרתיח שנית כדין כיון שידע שכבר הורתחו פעם אחת.

קנין הלכה

נתערבה הפליטה במים האלו נפסלה גם היא מאכילה ופקע איסורה.⁴⁵

אמנם כתב הב"י, והובא במג"א [להלן ס"ק י'] שדין הגעלה זו כהגעלה בשאר משקין, שאין מגעילין בהן לכתחילה. וכתב הפמ"ג [א"א ס"ק י'] דמשמע במג"א שבדיעבד מהניא ההגעלה כשם שהיא מועילה בשאר משקין בדיעבד [וכן כתבו הא"ר והמטה יהודה], וכן הביא המשנ"ב [להלן ס"ק כו].

ועיין בחזו"א [סי' קכב סוס"ק ו'] שכתב שמוותר להגעיל כלים בני יומן במים המעורבים בחומרי ניקוי הפוסלים אותם מאכילה, וקצ"ע שלא הזכיר דברי הב"י והמג"א שדינם כשאר משקין ואסור לכתחילה.

הגעלת היורה קודם ההגעלה

בטור ובב"י הובאו דברי תשובת הגאונים והרשב"ם והריב"א שכתבו להגעיל את היורה מבליעת חמץ שבתוכה קודם שמגעיל בה כלים. ורבינו ירוחם כתב שב"ר"ף וברמב"ם משמע שא"צ להגעיל היורה קודם ההגעלה. וכתבו הרא"ש [פ"ב פסחים סי' ז'] והטור שאם מגעיל קודם שעה חמישית א"צ להגעיל היורה, כיון שהחמץ הנפלט ממנה ונבלע בכלים הוא נ"ט בר נ"ט.

וכן אם מגעיל אחר ד' שעות [עד הערב], אם היורה אינה בת יומה א"צ להגעילה כיון שהכלים אינם נאסרים ממנה. אמנם כתבו הב"ח והפר"ח שנוהגין להגעיל היורה קודם ההגעלה אף כשאינה בת יומה ואף כשמגעילה קודם זמן איסורה.⁴⁶

הגעלת היורה אחרי הגעלת כלים

כתב הב"י בשם הסמ"ג ובשם רבינו ירוחם שאם רוצה להשתמש ביורה בפסח צריך להגעילה אחרי שיגמור להגעיל בה את הכלים. וכתב הב"י דהיינו כשהגעיל כלי בן יומו ולא היו שישים נגדו, דאל"כ אין היורה נאסרת.⁴⁷ וכתב השו"ע שאם מגעיל קודם זמן איסורו א"צ להגעיל את היורה אחרי גמר ההגעלה כיון שהיא בלועה מג"ט בר נ"ט. [והט"ז (ס"ק יא) כתב דלפי הסמ"ק שהובא ברמ"א (יו"ד סי' צה) שאין עושין נ"ט בר נ"ט לכתחילה, ה"נ יש להגעיל את היורה אם בא להשתמש בו בפסח גם אם הגעיל בה את הכלים קודם זמן האיסור].

הגעיל כמה כלים בזה אחר זה

הט"ז [ס"ק ה] והמג"א [ס"ק ו] הביאו משו"ת הרשב"א [סי' רסב] שאם הגעיל ב' כלים בזה אחר זה אחר זמן איסור חמץ [וכן הדין בשאר איסורים כגון כלים בלועים איסור נבילה], ובסך הכל אין שישים במים נגד כולם, אמרינן בזה דטעם החמץ חוזר וניעור והיורה נאסרת, וכן הכלים האחרונים אשר בצירוף הקודמים אין שישים נגדם. וכן כתב הש"ך [יו"ד סי' קכא ס"ק כ]. ורע"א כתב להעיר על זה דלכאורה צריך להיות בזה היתר של נ"ט בר נ"ט, דאף שהכלי בלוע מאיסור מ"מ האיסור נתבטל בשישים, ומעתה אין שם איסור עליו [בין בחמץ ובין בשאר איסורין] וא"כ הוי נותן טעם דהיתר, ונמצא שהטעם נקלש בתחילה בכלי [אף שהיה עדיין טעם אסור]⁴⁸ ואח"כ מהכלי לאוכל, ומעתה הותר הטעם וגם נקלש עד שלא שייך לעורר אותו ולצרפו

ביאורים והערות

45. עיין שו"ע [יו"ד סי' צה] שכתב דנתינת אפר במים מועילה גם לשומן בעין שנמצא ע"ג הכלים, והש"ך והט"ז [שם] השיגו עליו.
46. וכשמגעיל כלים אחר ד' שעות, אם היורה בת יומה צריך להגעילה תחילה ואח"כ ישפוך את מי ההגעלה לחוץ, דאסור להשתמש במי ההגעלה, ושוב ירחיב בה מים ויגעיל בהם כלים.
47. קצ"ע דבאופן זה גם הכלי עצמו אינו נגעל כיון שחוזר ובלוע ממי ההגעלה.
48. רע"א אזיל כאן לשיטתו [סי' קג ס"ב בהגהותיו לפמ"ג] דכף בלועה איסור נבילה מושבח שהגיס בה יין, והבשר נותן טעם לפגם ביין,

קנין הלכה

עם טעם איסור של הכלי השני שיוגעל, כיון שכבר נקלש בעודו היתר.⁴⁹
[וכתב רע"א דלהסוכרים דנ"ט בר נ"ט אינו מותר בבישול גמור א"ש, דכאן בבישול עסקינן].⁵⁰

עוד בדברי המג"א ס"ק ו

כתב המג"א דנראה שאם הגעיל שני כלים בזאח"ז וכלי אחד בלע בשר והשני דגים, דאין חוזר וניעור כיון שהם טעמים חלוקים, וכמבואר ביו"ד [סוס"י צח] שאם היו בקדירה נ"ט זיתי היתר, ונפלו לתוכם כזית חלב וכזית דם אין האיסורים מצטרפים, אלא אדרבה מתוך שהטעמים חלוקים אמרינן דאיסורין מבטלין זה את זה, ובטל כזית החלב בשישים [שיש בתוכם כזית אחד דם], וכן כזית הדם בטל בשישים.⁵¹

ועיין במחצית השקל שמתבאר ממנו שכוונת המג"א שבסור אחד בישל כזית חמץ וגם בשר, ובסור השני כזית חמץ עם דגים, דלא בעינן שיהיו במי ההגעלה קב זיתים לבטל החמץ, אלא די בשישים לבטל כל כזית כפ"ע. וכתב המחמה"ש שהחמור משה תמה על המג"א דכיון ששני הכלים אסורים משום חמץ, מהיכ"ת לדמותו לכזית חלב ודם שהם איסורים חלוקים. וכתב המחמה"ש ליישב שגם גבי חלב ודם הביטול אינו נובע מחילוק האיסורים אלא מחילוק הטעמים, וכיון שטעם החמץ שנתבשל עם בשר שונה מטעם החמץ שנתבשל עם דגים, לכן כל אחד כפ"ע בטל בשישים ואינם מצטרפים. ועיין בשעה"צ [ס"ק יד] שהביא את דברי המג"א הנ"ל, וכתב שכמה אחרונים השיגו עליו, וציין למחצית השקל שמוישובו.

ביאורים והערות

חל היתר נ"ט בר נ"ט על טעם הבשר שביין דלא בעינן ששני הטעמים יהיו בהיתר אלא כל שטעם אחד בכלי וטעם אחד באוכל והשני הותר, ה"ז מותר, וכן דעת החות דעת [סי' צו ס"ק ד]. ובט"ז [סי' קג ס"ק ו] ובפמ"ג [מ"ז שם, וגם סי' צו מ"ז ס"ק ט] מבואר דס"ל דבעינן ששני הטעמים יהיו בהיתר.

49. ולפי טענה זו של רע"א לא אמרינן חוזר וניעור אלא כשגוף האיסור נימוח בהיתר ובטל בשישים ואח"כ נצטרף אליו איסור נוסף, אך כשיוצא טעם איסור מכלי ובטל בשישים הוי נ"ט בר נ"ט.

50. תוספת עיון

כתב רע"א ראייה לדבריו מהרמ"א [יו"ד סי' קג ס"ב] שכתב בשם האו"ה שאם יש תבשיל בכלי ונפל בתוכו איסור הפוגמו, כגון שבישיל יין בקדירה ונפל בתוכה חלב שהוא פוגם את היין, ולכן אין היין נאסר, מ"מ הקדירה אסורה שבלוע בה טעם חלב, ונהי שטעם זה לא אסר את היין, מ"מ אם יבשל בקדירה זו עתה תבשיל שאין החלב פוגם בו יאסר התבשיל, ולכן אסור לכתחילה לבשל בקדירה גם תבשיל שהחלב פוגם בו, ככל נט"פ שאסור לכתחילה.

והוסיף הרמ"א דאם תחב כף באותה קדירה ונבלע בה מהיין, ואח"כ תחב את הכף הזו לקדירה אחרת שנתבשל גם בה יין, ויצא טעם החלב שבכף אל היין השני [ולא אסור], וממנו לקדירה השנייה, אין הקדירה השנייה אסורה משום שיש בזה היתר דנ"ט בר נ"ט, דטעם החלב שבכף הוא היתר כיון שנבלע בתערובת ע"י יין, וממנו ליין השני, והכל היתר.

וכתב רע"א דחזינן דמשכח"ל היתר נ"ט בר נ"ט גם בחלב שהוא איסור, והטעם משום שהאיסור נתבטל ברוב [כיון שפגמו], וה"נ מתוך שנתבטל החמץ שבכלי הראשון בשישים נעשה היתר וה"ז נ"ט בר נ"ט להיתר.

והחזו"א [או"ח סי' קיט ס"ק ג] כתב דאם כדברי רע"א נמצא שהרשב"א הוא מקור דברי המג"א שכתב שבהגעיל כלים בזאח"ז אמרינן חוזר וניעור כשאין שישים, והאו"ה [שברמ"א סי' קג ס"ד הנ"ל] פליגי אהרדי ולא היה לו לרמ"א לסתום [סי' קג] דלא כהרשב"א. אלא כתב החזו"א דיש לחלק, דבסי' קג טעם החלב שבקדירה השנייה מותר, ואף שאם יבשל בה מעתה תבשיל שהאיסור אינו פוגמו יהא האיסור חוזר וניעור, מ"מ במצבו שהוא בלוע כעת בכף א"א לחול בו איסור, ולכן מיקרי נ"ט בר נ"ט דהיתרא, משא"כ כשהגעיל כלי ויש שישים במים, דנהי שכרגע מותר טעם החמץ שבמים, מ"מ עומד הוא להיאסר לכשיגעיל כלי נוסף ולא יהיה שישים נגד פליטת שני הכלים, לכן לא מיקרי היתרא ולא דיינינן ליה כנ"ט בר נ"ט.

51. ועיין בהגהת רע"א שתמה על המג"א למה צייר דין זה באופן שהגעיל את הכלים בזאח"ז, דהא גבי כזית חלב ודם ההיתר הוא אפילו אם נפלו ביחד לקדירה, דסו"ס כלפי כל אחד מהן יש שישים.

קנין הלכה

הגעלת כלים בפסח

כתב הרמ"א [סעיף זה] שבפסח א"א להגעיל כלים, והטעם משום שחמץ בפסח במשהו ופליטת החמץ אוסרת את המים, והם חוזרים ונבלעים בכלי. וגם אם לא היה הכלי בן יומו אסור, שהרי הרמ"א [סי' תמוז ס"ו] כתב שנהגין להחמיר בנמל"פ בפסח.⁵² אמנם לפי השו"ע שפסק [שם] שנמל"פ מותר בפסח אפטר להגעיל בפסח כלי שאינו בן יומו.⁵³ ועיין לעיל שהבאנו שאם נתן במים דבר הפוסלם משתיית אדם כגון אפר או חומר ניקוי והגעיל בהם, ה"ז מועיל כדיעבד, עכ"פ כהגעלה בשאר משקין, ולכאורה אם תהא שעת הדחק שדינה כדיעבד יוכל גם בפסח להגעיל במים שנפסלו משתיית אדם.⁵⁴

כתב הפמ"ג [מ"ז סוף סי' תנב בדיני הגעלה הדין הא'] שליבון חמור מהני גם בפסח כיון שהוא שורף את הבלוע. ולענין ליבון קל כתב הפמ"ג [מ"ז ס"ק ד] שאין לעשותו בפסח, כיון שליבון זה אינו שורף את הבלוע רק מפלישו מהכלי, ויש לחוש שמא הכלי יחזור ויבלע ממנו, ואף שבליעה זו תהא בהיותו פגום, ולא גזרו בעלמא אלא כשנבלע בהיותו משובח, פסח שאני שנמל"פ אסור בו.

סעיף ב

מקור הדין הוא בסמ"ק סוס"י רכב. ומיירי שם במגעיל קודם זמן איסור חמץ ואין שישים במים נגד כל כלי בפ"ע, וגם הכלים בני יומן, ולכן כאשר תוחב את כלי הבשר והחלב יחד ביורה יש לחוש בזה לאיסור בשר בחלב, דהוי ממש כההיא דיו"ד סי' צה [ס"ג] במדיח כלי בשר וחלב ביחד בכלי ראשון, שהרמ"א אסר את הכלים כדיעבד.⁵⁵ גם השו"ע שלא אסר שם כדיעבד, מ"מ לכתחילה אסר.

ואם אחד מהכלים אינו בן יומו אין בזה איסור, כיון שפליטתו אינה אוסרת את פליטת הכלי האחר, וממילא פליטות כל הכלי בפני עצמה ניתרת וכדין נ"ט בר נ"ט דהיתירא.

וכתב בתשובות חתם סופר [חיו"ד סי' קי, הובא בשעה"צ ס"ק כ] דאף שנהגו שלא להגעיל כלי מבשר לחלב או איפכא כמבואר במג"א [סי' תקט], מ"מ אם מוגעילו לצורך פסח, מותר אח"כ להפכו מבשר לחלב.

כתב המג"א [ס"ק ט] שאפילו שולחנות הם בכלל המנהג שלא להגעיל בן יומו רק אינו בן יומו, ולכן ישפוש אותם יפה ואח"כ ישהה מעת לעת ואז יגעיל. והחק יעקב [ס"ק יד] כתב שאין נוהרין בזה בשולחנות, והטעם משום שרוב תשמישן בצונן, ולחוש

ביאורים והערות

52. ואין לומר שיתן הכלי במים עד שיפליט החמץ שבו ומיד יוציאנו באופן שלא יחזור ויבלע, דכתב הפמ"ג [א"א ס"ק ו] דלא קיי"ל כסברא זו, ועוד דאיך ידע לשער מתי כלתה פליטת החמץ מן הכלי. ומטעם זה אין היתר גם אם יתנו במים מעלים רתיחות ויוציאו בעודם מעלין רתיחות, דלא סמכינן גם על זה לומר שאינו חוזר ובלוע חמץ מן המים.

53. וכן לפי השאלות הסובר דחמץ בפסח בטל בשישים כשאר איסורים פשוט שאפשר להגעיל כלים בפסח.

54. עיין בפמ"ג [מ"ז ס"ק ד] שכתב דלפי הט"ז [יו"ד סי' צב ס"ק טז] שכתב שתרי משהו לא נאסרו בפסח, לכאורה יש עצה להגעיל את הכלי ב' פעמים במים שיש בהם שישים נגדו, דבאופן זה כשחזר הכלי ובלע אחר ההגעלה הראשונה הו"ל משהו, וכשחזר ובלע אחר ההגעלה השנייה הו"ל תרי משהו. אך דחה הפמ"ג שבלח לא שייך תרי משהו רק בבלוע ביבש, ועוד דלפי הא"ר רק תרי משהו שנבלע באוכל אינו אוסר דאין הוא יוצא בבישול, משא"כ תרי משהו הבלוע בכלי.

55. משום שטעם הבשר והחלב נפגשים ונאסרים קודם שנתבטלו במים, או מחשש שיגעו הכלים זה בזה ויפלטו מזה לזה שלא דרך המים, באופן דהוי טעם שני באיסור.

קנין הלכה

שמא שיפשא ברותחין והבליע אז חמין שהיה דבוק על השולחן חששא רחוקא היא. אמנם אם ידוע שעירה עליו רותחין תוך מעל"ע, צריך המתנה של מעל"ע מזמן העירו.

סעיף ג

מקור הדין הוא במרדכי בשם הרוקח, ומעמו דכיון שנוגעין זה בזה אין הרתיחה נכנסת היטב ביניהם כדי לפלוט את הבלוע. ואף שלענין טבילה אין בזה איסור חציצה, מ"מ לא מהני להגעלה.

ועיין ברע"א שתמה שאם אלו כלים שיש להם בית קיבול ומשתמשים חמין בתוכם, מה בכך שנוגעים זה בזה בגבם והרי הגב אינו צריך הגעלה וסגי בהגעלה מבפנים וכדלהלן [סעיף ו]. [אמנם אפשר שהמרדכי איירי בכלים כגון סכינים ומזלגות הנוגעים זה בזה, א"נ בכלים הניתנים בתוך כלי אחר, שא"א להגעיל באופן זה].

סעיף ד

מקור הדין הוא באגודה מסכת פסחים. ומעמו פשוט שבמקום אחיזת הצבת אין מי ההגעלה נכנסים.

סעיף ה

מקור הדין שאין מוגעילין בחמי טבריא הוא בארחות חיים [הובא בב"י], והיינו דכיון שאינן חמי האור יש לחוש שאינם פולטין מה שנבלע באור, דכבולעו כך פולטו. אמנם פשוט דכלי שבלע בחמי טבריא אפשר להגעילו בחמי האור, דחמי האור עדיפי מפי. [וכתב הא"ח שכלי שבלע בחמי טבריא אפשר להגעילו שפיר בחמי טבריא].

הגעלה במיקרוגל

כתב בספר שבות יצחק [עניני מיקרוגל ועוד, ספ"ט] בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל דאין להגעיל כלים במים שהורתחו במיקרוגל, אלא אם בליעתן של הכלים האלו היתה ג"כ במה שנתחמם במיקרוגל, דגם מים שהורתחו במיקרוגל יש לחוש שאינם מתולדות האור, ולכן יש לחוש שלא להגעיל בהן כלי שבלע בתולדות האור.

הגעלה בשאר משקין

הראשונים נחלקו בדיון הגעלה בשאר משקין:

- א. הרמב"ן [חולין דף קח:]: כתב שאפשר להגעיל כלים רק במים, שטבע המים שהם מפליטין את הבלוע בכלי ואין מבליעין עצמן, משא"כ שאר משקין שיש להם טבע שונה. 56 והובאו דבריו בר"ן על הרי"ף [דף מד.].
  - ב. הרשב"א [שו"ת סי' תקג] חלק על הרמב"ן וכתב שאפשר להגעיל גם בשאר משקין.
- והובאה המחלוקת בב"י [סוף סי' זה], והביא הב"י בשם הארחות חיים דו"א שבדיעבד מותר לכל הדיעות.

הרמ"א הביא את המחלוקת [סעיף זה] וכתב דבדיעבד מהניא הגעלה בכל משקה. 57

ביאורים והערות

56. וכמו שאמרו בחולין [דף קח:]: לגבי בשר שנפל ליורה של חלב שטבע החלב להבלע בבשר, אך אינו פולט טעם מהבשר.
57. ולכאורה מקורו של הרמ"א שבדיעבד מהני הוא בדברי הא"ח המובאים בב"י. [ובלשון הב"י נשמטה תיבת י"א וכתוב בפשיטות שהא"ח סובר שבדיעבד מותר]. אמנם הא"ר והנה"ש והגר"א והמשנ"ב [ס"ק כו] ביארו שהרמב"ן עצמו אסר גם בדיעבד, אלא שהרמ"א סמך על הרשב"א לענין דיעבד.

קנין הלכה

ועיין בשו"ת רע"א [סי' פג] שהביא מעשה בבנו הגר"ש איגר שהיה במלון בעיר ולא היו מים מצויים בלילה כיון שנסגרו שערי העיר, וניתו קילוח של בישול בשר ממא על קדירת מתכת של ישראל והיו צריכים להשתמש בקדירה והיה בגדר שעת הדחק, והורה הגר"ש איגר להגעיל בחלב, והסכים עמו הגרע"א שם משום דשעת הדחק כדיעבד דמו.

בענין פסק הרמ"א שבדיעבד יש לסמוך על הגעלה בשאר משקין, כתב הפמ"ג [א"א ס"ק י] דהיינו שאם הגיע פסח וא"א להגעיל עכשיו רשאי לבשל בו לכתחילה. אך אם עדיין לא הגיע הפסח משמע בפמ"ג דאפשר שצריך להגעילו עתה במים, והובא במשנ"ב [ס"ק כו], וכן דן רע"א [תשובה פג הנ"ל].

הגעיל הרבה כלים ונעשו המים כציר

כתב הרמ"א שאם הגעיל הרבה כלים עד שמרוב פליטת הכלים נעשו המים כציר, אין להגעיל באותן מים. וכתב המשנ"ב [ס"ק כו] דאפשר דאף כדיעבד אסור, ודייק כן מלשון הפר"ח והמטה יהודה, 58.

סעיף ו

מקור הדין הוא בגמ' ע"ז דף עו. דיוורה גדולה מהרנין לה גדנפא אפומא וממלאין אותה מים ומרתיחים אותה. ואמרו ע"ז בגמרא דמעם ההיתר הוא משום דכבולעו כך פולטו, מה בולעו בניצוצות אף פולטו בניצוצות. ופירש"י שהנידון הוא כיצד להגעיל שפת הכלי מלמעלה, דמצוי הוא שרתיחת התבשיל עולה לשם, ואין זה ודאי שרתיחת ההגעלה תעלה לשם, וע"י הגדנפא ממלא את המים על השפה וממילא נגעלת כל השפה, 59.

וכתב החזו"א [סי' קכ ס"ק ד] שמוכח מהגמ' הוה שהגעלת הכלי מבפנים מועילה גם למה שנבלע בו מבחוץ ע"י שהתבשיל גולש ויורדים ניצוצות על פני הקדירה מבחוץ, שהרי דבר זה מצוי הוא ולמה לא חששו לזה בגמ', אלא שההגעלה מבפנים מועילה גם לזה, 60.

ביאורים והערות

58. אמנם היה מקום לומר שהר"ן כתב את הדברים לשיטתו [שם] שהעתיק את שיטת הרמב"ן שאין הגעלה אלא במים, שטבע המים להפליט ולא להבליע משא"כ שאר משקין, ולכן לשיטתו ה"ה דטבע הציר והרוטב של הבשר שונה מטבע המים, אך למאי דמקילינן בשאר משקין כדיעבד, היה מקום לדון דה"ה במים אלו שנעשו כציר, ולזה נתכוין החק יעקב [ס"ק יח] שכתב שבדיעבד שרי, אמנם המשנ"ב הכריע כהפר"ח והמטה יהודה שנקטו שמה שנהפכו לציר גריעי טפי דפסק כוחם.

59. ומה שאמרו בגמ' שזוהי פליטה רק ע"י ניצוצות ואין זו הגעלה גמורה, כתב המג"א [ס"ק יא] שהוא משום שהגדנפא אינה אטומה והמים זבים דרכה, ולכן אין למים שע"ג השפה בתוך הגדנפא דין של מי הגעלה רגילים השוכנים בתוך כלי, ומ"מ לא גריעי המים האלו מהניצוצות של הרתיחה האוסרים את שפת הכלי, דלכל הפחות יש למים אלו דין ניצוצות, וכבולעו כך פולטו. והחזו"א [סי' קכ ס"ק ד] כתב שהגדנפא עצמה אינה מחזיקה מים, אלא שאפשר למלא מעתה את הכלי כולו, באופן שכאשר ירתחו המים תעלה הרתיחה על כל שפת הכלי.

60. והנה המ"מ [פ"ה מחמץ הכ"ן] כתב וז"ל פירוש שאחורי הכלי שאינן נגעלין אלא ע"י המים, שמתוך רתיחתן נשפכין באחורי הכלי די להם בכך, שאף הן לא בלעו מן האיסור אלא ע"י ניצוצות האש שהיה מרתיח הכלי ולא היתה בליעה זו חזקה ודי להם בפליטה זו עכ"ל. ולפום ריהטא משמע מלשונו שהגמ' התייחסה להדיא למה שנבלע באחורי הכלי בזמן שהתבשיל גלש, והגדנפא הועילה לגרום לכך שגם בזמן ההגעלה יזובו המים באחורי הכלי ויגעילו אותם, וכך ביאר הפר"ח את דברי המ"מ. אמנם הקשה החזו"א [סי' קכ ס"ק ה] דלא מסתבר שכל אחורי הכלי נתכסו במי הרתיחה שגלשו אף שעשו גדנפא, וגם לא משמע במ"מ שכוונתו לפרש פירוש שונה מרש"י, ולכן דן החזו"א לפרש גם במ"מ כרש"י, ולשפת הכלי קרי אחוריים, וכן דן הפמ"ג [א"א ס"ק יא] לפרש בדברי המ"מ. עיי"ש עוד בחזו"א [ס"ק ז] שציין לשיטת הר"ש המובאת בב"י [סי' צב סעיף ה], דס"ל שטיפת חלב שנפלה על קדירה ורתחת מבחון

קנין הלכה

אמנם כתב המג"א [ס"ק יא] בשם מהרי"ל שהגעלה זו אינה מועילה למקרה שהכלי בלע מבחוץ ע"י ששאבו בו מקדירת איסור, וכתב החזו"א [שם ס"ק ח] שכוונתו לומר דכאשר הכלי בלע ע"י שאיבה מהאיסור נמצא שהאיסור נבלע בו ממזם שוכנים וקבועים, ולא רק מפליטה של תבשיל הזב על גביו מבחוץ, ולענין זה לא סגי בהגעלה מבפנים, אלא בעינין שיוכנסו גם אחורי הכלי בתוך היורה של ההגעלה.

וכתב המג"א שה"ה אם כיסה קדירת תבשיל חמץ בקערה באופן שאחורי הקערה כלפי התבשיל, נמצא שזיעת התבשיל נבלעת באחורי הקערה כאילו היו נתונים בתוך התבשיל, ואין זה ע"י ניצוצות, ולא סגי לקערה זו בהגעלה מבפנים.

השו"ע התיר להגעיל יורה גדולה באופן גוסף, שירתיה מים ביורה ואח"כ יתן בתוכה אבן מלובנת או לפיד אש שירתיה את המים ויעלו על שפת הכלי. מקור הדין הוא ברא"ש [פ"ב פסחים ס"ז ז] ובמרדכי [ס"י תקפה], אמנם כתב המג"א שצריך למלא את הכלי מתחילה היטב במים כדי שכאשר יתן בו אבן מלובנת יעלו המים על כל שפתו.

בישל בכלי שהגעילו בלי גדנפא

כתב הפמ"ג [א"א ס"ק יא] שבדיעבד אם בישל בכלי בלי התיקון של הגדנפא ה"ז מותר, אם הוא במקום הפסד מרובה ושעת הדחק, כיון שיש שישים בתבשיל כנגד שפת הכלי, וצ"ע ליו"ד [ס"י צה ס"ז]. וכוונתו דשלא בהפסד מרובה חיישינן שהטיפה שנפלה על שפת הכלי מפעפעת בכלי ואוסרת עד שישים כנגדה בדופן הכלי, ומעתה יאסר התבשיל אם אין בו שישים פעמים שישים כנגד הטיפה הזו. אך במקום הפסד מרובה מקילינן לומר שאין חנ"ג בבלוע בדפני הכלי, וסגי בשישים כנגד הטיפה ולכן שרי בדיעבד.

סעיף ז

המנהג לשטוף הכלים בצונן אחר ההגעלה מובא בטור בשם רב האי גאון ובשם רש"י, וכן ברמב"ם [פ"ה חמץ הכ"ג]. ובטעם השטיפה הזו נאמרו כמה טעמים:

- א. תוס' [ע"ז דף עו. ד"ה מכאן] הביאו סמך למנהג בגמ' [זבחים דף צו:] שאמרו שבקדשים בעינין שטיפה יתירתא משא"כ בתרומה, משמע שגם בתרומה [ובחולין] שומף את הכלי אחר ההגעלה, ובקדשים בעינין שתי שטיפות.
- ב. ובשם רש"י הביאו תוס' והרא"ש שטעם השטיפה בצונן הוא כדי שהכלי לא יחזור ויבלע מפליטת האיסור שנמצאת על גביו.⁶¹ אמנם תמהו ע"ז תוס' והרא"ש דעד כמה שיש לחוש שהכלי בולע מה שפלט, ה"ז אף קודם שהוציאו מן המים, ולכן כתבו שאין טעם לשטיפה זו אלא שנהגו כן.

ביאורים והערות

אינה מפעפעת אל תוך התבשיל, וא"כ ה"ה דלכאורה לא תועיל הגעלה מבפנים להתיר טיפה זו, ונפק"מ שלא יוכל לשאוב בקדירה הזו מתבשיל אחר, [אך תועיל הגעלה מבפנים להשתמש בתוך הקדירה ולבשל בה, כדמוכח בגמ' בסוגיא דגדנפא]. ועיי"ש עוד מש"כ בזה והניח בצ"ע.

61. בזבחים [דף צו: ד"ה ומשני] פירש שבתרומה [וה"ה בחולין] אין שוטפים כלל בצונן, ולשיטתו הוצרך ליתן טעם אחר למנהג השטיפה.

שאלות לחזרה

על החומר הנלמד בחודש אדר א' תשפ"ב

או"ח הלכות פסח סימן תנא מסעיף יח, סי' תנב

מיוסדות על טור וב"י, שו"ע ט"ז מג"א, משנ"ב ביאורה"ל ושעה"צ

סימן תנא סעיף יח

- א. נפה שהשתמשו בה במשך השנה ;
(1) האם אפשר להשתמש בה לכתחילה בפסח ע"י שפשוף והגעלה, ומה הטעם?
(2) ומה הדין בדיעבד אם השתמש בו ע"י שפשוף לבד?
(3) באיזה אופן מותר לכתחילה להשתמש בו ע"י שפשוף והגעלה לכו"ע?
- ב. נפה - של חמץ או של פסח - שנפל עליה מים לפני שניקו אותה, האם אפשר לתקנה שיוכלו להשתמש בה בפסח?
(2) אם אין לו נפה לפסח, באיזה אופן יוכל לאכול המצות, וממה יש לו לזהר?
(3) שאר כלי לישא, האם צריכין הגעלה לפסח?
- ג. מגררת, האם מהני לה הגעלה כדי להשתמש בה בפסח, ומה הן הטעמים?
(2) ומה הדין בדיעבד, בצונן, כשניקרו אותו היטב מתחילה, ומה הטעם?
(3) ומה הדין אם נשתמשו בו בערב פסח - למצה או לחזרת - כשנשתמשו בו במשך השנה גם לחמץ ממש או רק לבליעת חמץ?
- ד. כיס של ריחיים וסלים של נצרים שמלאים נקבים, שמשתמשין בהם חמץ, האם אפשר להכשירם לפסח, ומה הטעם?
(2) שקים ישנים או חדשים, שהיה בהם קמח חמץ, כמה תנאים צריך שיועיל לכבסן כדי להשתמש בהם לקמח למצות?
(3) הסדינין שעושים עליהם המצות וצריך להחליפן כל ח"י רגעים, האם מהני להפוך אותן על הצד השני, והאם מהני הדחה או דביעין כיבוס גמור?
(4) ומה הדין אם עבר ועשה המצות ללא הפיכה וללא כיבוס?

סעיף יט

- ה. מרדה של עץ ;
(1) האם מועיל לה הגעלה או קליפה בכלי אומנות מקודם?
(2) האם אפשר ללבנה?
(3) ומה הדין בדיעבד אחר הגעלה?
- ו. מה הדין בדיעבד, אם הוציא מצה חמה מן התנור, במרדה של חמץ ;
(1) אם היה במרדה לכלוך חמץ בעין?
(2) אם אפו ע"י המרדה עוגות חמץ עם שומן - כשהוציא עמו המצה קודם הפסח עד הלילה, וכשהוציאוהו בפסח?
(3) אם הדיחו המרדה מקודם ואין עליה חמץ בעין רק הבלוע?
- ז. אם הוציא מצה חמוצה במרדה של פסח ואח"כ רדו בה מצות אחרות ; מה דין המצה הראשונה, ומה דין שאר המצות, ומה הדין אם מצות אלו נתערבו אח"כ במצות אחרות כשרות, והטעם?
(2) מרדה שהוציא בה מצה כפולה ונפוחה, האם אפשר לכתחילה להוציא בה מצות אחרות?
(3) ומה הדין במרדה שהוא ספק אם היא חדשה או של חמץ?

סעיף כ

- ח. שולחנות שאוכלים עליהם דברים חמים כל השנה ;
(1) האם סגי להכשירן בעירו מכלי ראשון או בעינין אבן מלובן, לכתחילה ובדיעבד?
(2) והאם צריך אח"כ לשים מפה על השולחן או שאפשר להשתמש אתה כך?

סעיף כא

- ט. חביות של חרס שבלעו חמץ בצונן, מותרים בהגעלה או בעירו ג' ימים.
(1) אחר ההגעלה האם מותר להשתמש בו גם בחמין או רק בצונן?
(2) האם ההגעלה מועלת אף אם הכלי בן יומו מבליעת החמץ?
(3) האם העירו ג' ימים צריכים להיות רצופים?
(4) והאם עירו ג' ימים מהני גם בשאר איסורים אם היה איסור כבוש בכלי היתר?

- י. 1) איך הוא דרך ההגעה בחביות של חרס?
 2) והאם מהני גם הגעה בחביות של עץ?
 3) חבית של מי דבש שהדבש נתבשל ביורה שבישלו בה שכר, מה דינה?
 4) כלים שהיו בהם יין שרף, האם מהני להו הגעה?
- יא. 1) חביות של חרס שלא הגעילו אותן, רק שהדיחו אותן היטב, ונתנו בתוכן יין או מי דבש, ושהו שם מעת לעת, האם מותר לשתותן בפסח - כשהיה בן יומו מבליעת השכר או אחרי בן יומו, ומה הטעם?
 2) ומה הדין אם נשתהה היין או הדבש בחבית גם בפסח?

סעיף כב

- יב. 1) כלים - לא של חרס - שנשתמש בהם חמץ בצונן, האם מותר להשתמש בהם בפסח בצונן או בחמין, ומה הטעם?
 2) ומה הדין בבית שאור או בית חרוסת, להשתמש בהם בחמין או בצונן או ללוש בהם, עם הגעלה ובלי הגעלה, ומה הטעם?
 3) כלי חרס שנשתמשו בהם בחמץ בצונן, האם מותר להשתמש בהם בפסח בצונן או בחמין, והאם מהני להו הגעלה?
- יג. האם מותר לשום שום דבר על תנור של בית החורף, ומה הטעם;
 1) כשהתנור חם והמצה צונן או להיפך?
 2) כששניהם צוננים?
 3) ומה הדין בדיעבד כשהניח המצה עליה, בכל האופנים דלעיל?
 4) ומה הדין להניח קדירות עליה לכתחילה ובדיעבד?
 5) ומה הדין להניח מצה תוך התנור או לאפות בו מצות או לענין בישול בתוכו?
 6) והאם מהני היסק מבפנים, ליבון או טוח בטיט?

סעיף כג

- יד. 1) כלי חרס מצופה זכוכית, דינו ככלי חרס. מה הטעם, ומה דינו - כשדרך תשמישו בחמין או בצונן, ביש בה בקעים ובאין בה בקעים?
 2) ומה הדין כשהחרס מצופה עופרת או בדיל, והטעם?
 3) ומהו המנהג שנהגו בזה, וטעם המנהג, ומתי אין צריך לנהוג כן?

סעיף כד

- טו. 1) מה דינו של כלי עץ המצופים בסמנים, כשנשתמש בהם חמץ בחמין או בצונן?
 2) קדרות ברזל המצופים בהיתוך, האם מהני להו הגעלה, לענין פסח ולענין כל השנה, ומה הטעם?

סעיף כה

- טז. 1) כלי שתיה, של זכוכית או של עץ או של חרס או של מתכות, האם צריכים הגעלה או סגי בשטיפה, לכתחילה ובדיעבד, ומה הטעם?
 2) והאם מהני גם על ידי מילוי ועירוי, ומה הטעם?

סעיף כו

- יז. 1) כלי זכוכית שמכניס בהם חמץ לקיום או שמשתמש בהם בחמין, האם צריכין הכשר והאם מהני להו הגעלה, ומה הטעם?
 2) איך הוא המנהג באשכנז ובמדינות אלו?
 3) מה הנפק"מ בין הנפסק בסעיף זה לנפסק לעיל בסעיף כה?
 4) מה הדין בדיעבד אם נשתמש בכלי זכוכית של חמץ - מצה בחמין; כשרוב תשמיש חמץ שלו בחמין, כשרוב תשמיש חמץ שלו בצונן, כמשהה החמץ הצונן מעת לעת, בכבוש מעת לעת?
 5) ומה הדין בהפסד מרובה, בתוך מעת לעת או אחר מעת לעת?
- יח. 1) לפי המנהג שכתב הרמ"א, מה יעשה במקום שאין בנמצא כלי זכוכית ואין לו כוסות ושאר כלים, האם יכול להקל ולהגעילם או לסמוך על ניקוי ועירוי ג' ימים?
 2) ומה הדין בכלים שפיהם צר ואינו יכול להכניס ידו לנקותם?

סעיף כז

- יט. 1) שפוד שצלו עליו בשר מולייתא או שאר חמץ ולא לבנוהו רק הגעילוהו, וצלו עליו עופות לפסח, מה דינם?
 2) ומה הדין בהפסד מרובה, והטעם?

- 3) ומה הדין כשהוא אינו בן יומו, והטעם?
- כ. 1) שפוד שצלו עליו בשר מלוח שהיה במלח פירורי חמץ, ואח"כ צלו עליו עופות לפסח, מה דין העופות לכתחילה ובדיעבד, והטעם?
 2) אם אין ידוע אם היה פירורי חמץ במלח, רק שהוא מלח שלא נבדק מפירורי חמץ, מה דין העופות לכתחילה ובדיעבד?
- כא. 1) הברזים שבחביות, מה המנהג לעשות אתם? ומה טוב יותר לעשות, והטעם?
 2) ברז של חבית שכר או של יין שרף, שתחבו במי דבש בפסח, ושהה מעת לעת או לא, בן יומו או אינו ביומו, האם מותר באכילה או בהנאה?
 3) כלי פורצולן [חרסינה], יש להם דין כלי חרס או כלי זכוכית?

סימן תנב סעיף א

- כב. 1) עד איזה זמן יש להגעיל את הכלים לכתחילה, ומה הטעם?
 2) אלו דברים צריך לזהר בהם כשמגעיל אחר זמן איסור?
 3) האם יש דברים שצריך לזהר בהם גם כשמגעיל קודם זמן איסור?
 4) כשמגעיל כלים האם צריך להוציא מיד או להשהותם קצת במים?
 5) האם מועיל הגעלה כשכבר נחו המים מרתיחתן, לדעת המחבר ולדעת הרמ"א?
- כג. 1) אם לא הגעיל קודם פסח, האם יכול להגעיל ביו"ט או בחול המועד, והטעם?
 2) והאם אפשר ללבן תוך הפסח?
- כד. כתב הרמ"א: וכשמגעיל קודם פסח לאחר שש צריך לזהר בכל הדברים הנזכרים שאין צריכים לזהר בהם קודם שש.
 1) האם מה שכתב 'לאחר שש' הוא דוקא?
 2) והאם מה שכתב 'בכל הדברים' הוא דוקא?

סעיף ב

- כה. 1) מה טעם יש לזהר לא להגעיל כלי בשר וכלי חלב ביחד, כששניהם בני יומן?
 2) ומה הדין בדיעבד, כשהגעילם ביחד?
 3) מתי אפשר להגעילם ביחד לכתחילה כששניהם בן יומן?
 4) כשאחד מהם אינו בן יומו, מה הטעם שמותר?
 5) כשמגעיל כלי של איסור במה יש לזהר?
 6) מה טעם נהגו שלא להגעיל שום כלי בן יומו, כגון מבשר לחלב או מחמץ למצה?
 7) כשמכשיר שולחנות, האם צריך מעת לעת מאכילת חמץ או מעת לעת מהשפשוף?
 8) אלו תנאים הביא המשני"ב לזהר כשמכשיר שולחנות?

סעיף ג

- כו. 1) האם ובאיזה אופן אפשר להגעיל כלי בתוך כלי שאינו מנוקב, והטעם?
 2) והאם ובאיזה אופן אפשר להגעיל כלים הרבה בתוך סל מנוקב וכדו'?

סעיף ד

- כז. 1) כשמגעיל בצבת, איך צריך להגעיל? 2) והאם עדיף להגעיל בצבת או בשבכה?

סעיף ה

- כח. 1) האם מגעילין בחמי טבריה, ומה הטעם?
 2) האם מגעילין בשאר משקה שאינו מים, לכתחילה ובדיעבד, קודם פסח או בפסח, ומה הטעם?
 3) והאם מגעילין במים שנעשו כציר מרוב פליטת הכלים, לכתחילה ובדיעבד, כלים בני יומן או אינן בני יומן, ומה הטעם?

סעיף ו

- כט. 1) כלי גדול שאינו יכול להכניסו לכלי אחר מחמת גדלו, ורוצה להכשירו, מה יעשה?
 2) מממה עושה השפה, בימות השנה ולפני פסח?
 3) כלי שתשמישו בחוץ, האם מועיל לה תקנה זו, והטעם?
 4) כלי שפיו צר או שיש לה קנים האם מועיל לה הגעלה?

סעיף ז

- ל. 1) מה הטעם נוהגין לשטוף הכלי במים קרים אחר הגעלה מיד?
 2) ומה הדין בדיעבד אם לא שטף, והטעם?

